

THESES CANONICÆ
CUM EPITOME
JUDICII SUMMARI
EX LIBRIS V. DECRETALIUM
EXCERPTÆ

&

SUB PATERNIS AUSPICIIS

Admodùm Reverendi, Religiosissimi, ac Eximij
Patris Nostri

BASILII
à **S. ANTONIO**

Clericorum Regularium Pauperum Matris DEI
Scholarum Piarum per Germaniam Præpositi Provin-
cialis, Patris in Christo observandi, & Mecæ
natis gratiosi

Præside P. Remigio à S. Erasmo ejusdem Reli-
gionis Sacerdote, & SS. Canonum Professore actuali

publicè propugnatae 3 an 1974 6 25 15

à Patribus Narcisso à S. Rosa, Florido à S. Hyacintho, Ve-
nantio à S. Huberto, & Sigismundo à S. Vito ejusdem Religionis Sacer-
dotibus, SS. Canonum Auditoribus

In Cardinalitio - Dietrichsteiniano Scholarum Piarum
Collegio Nicolsburgi Anno 1732. Mense Septemb. diebus &

CUM LICENTIA & APPROBATIONE SUPERIORUM.

ZNOYMÆ

typis apud Swobodianos Hæredes.

1974 & 2515C

DEDICATIO.

A nobis, Juri Pontificio deditis, semper fuit intentio, ut neo ab aequissima digrederemur Themide, nisi per ultimam absoluti sententiam, nec gravissimum conspectum TUUM subiremus, nisi Juri testimonium TIBI deferendo ADMODUM REVERENDE, RELIGIOSISSIME, ac EXIMIE PATER PROVINCIALIS. Perpleximus enim, paternam, TUAM sollicitudinem, quâ nos utilissimo Juri admovisti studio; sed & prudenter formidavimus judiciariam potestatem TUAM, nè si in hoc studendi genere contra Jura delinqueremus, secundùm Jura plecteremur. Hinc est, quòd labente Curis Canonici terminò, selectas ex libris Decretalium Theses protulerimus, ut Jurisprudentiam nostram, publico exercendam certamine, insigni nomini TUO dicarem. Et quantois conatus noster impar sit exhibendo honori, quem sublimior Officij TUI deponit dignitas; tamen arctissima filiorum obligatio minime patitur, ut vel in tenuissimo Juri puncto, à veneratione dignissima PATERNITATIS TUÆ desectamus. Imò quanti quanti sumus, jure optimo sumus TUI, jusque nostrum Juri honoris TUI facimus vestigare. Insuper cum TE, PATER RELIGIOSISSIME, Præpositum Germano-Calasantiana Provincia veneremur Judicem, à Cujus arbitrio univèrsa causarum pendet cognitio, & decisio: meritò judiciali Potestati TUÆ, practicam, eamque planam Judicij Summarij consecramus epitomen, ut videlicet, quod paulò fusiùs in Collegijs Canonicis pertractavimus, totum id velut in compendio clausum, discernenti authoritati TUÆ deferamus. Novimus etenim duplicem in animo TUO sedem consistere, utramque felici regimini necessariam, quarum alteram paterna clementia suavissima affabilitati sociata, alteram Regularis occupat justitia, manifesto indicio: quòd tam amor Patris, quàm timor Judicis, ad publicum Religionis bonum suo fungantur officio. Unde meritò Universum Jus nostrum, & clementissimo amoris TUO, quo foveretur, & justitia rigori, quo defenderetur, submisit commendavimus, haud diffidentes, quidquid minus in eo repertum fuerit, id ipsum à Basilica BASILII virtute suppletum iri. Tandem nè in Juribus nostris Jus filiale desideres, illud manifestio exprimimus indicio, unanimiter precantes, ut ad propagandam gubernij felicitatem, prorogandos vitæ beatioris dies, obtinendamque insignium meritorum gloriam, Jure gaudeas indefectibili. Ita repetitis affectibus rotemus

**Admodum Reverendæ, Religiosissimæ, ac Eximæ
Paternitatis Tuæ**

*Observantes Filij
Defendentes cum
Præside.*

EX LIBRO II. DECRETALIUM EPITOME

Processus Criminalis Summarij Regularibus usitati.

Plenam Processus Judicarij doctrinam, quæ haurienda est ex libr. II. & V. Decretal. non intendo hic tradere, sed compendiosè utar, & ea, quæ frequentius occurrunt in judicijs Regularium, sumaria methodo complectar. Sit

§. I.

De Natura, & Usu Judicij Summarij.

1. Q. I. quid sit Judicium Summarium? R. esse illud, in quo proceditur absque solennitatis Juris, sola rei veritate attendita. Et per hoc differt à judicio *plenario*, seu *ordinario*, in quo ad unguem observari debent omnes solennitates ordinis judicarij. Hinc *procedere summarie* idem est, ac *procedere absque strepitu, & figura judicij, simpliciter, ac de plano, sine subtilitatibus, & apicibus Juris*, modò serventur ea, quæ ad veritatem, & justitiam judicij desiderantur.

2. Q. II. qui actus sint de substantia Judicij Summarij? R. I. de Jure naturali sunt seqq. **1.** querela per accusationem, denunciationem, aut inquisitionem proposita. **2.** *Citatio Rei*, nè is inauditus condemnetur. **3.** *Probatio causa*, aut delicti, quæ incumbit querelanti, quisquis ille sit. **4.** *Necessaria defensio ex parte Rei*. **5.** *Prolatio sententiæ ex parte Judicis*. **6.** *admissio justæ appellacionis* quo ad substantiam cum Jus naturale contra iniquam sententiam concedat defensionem. R. 2. Præter hætenus enumerata, insuper de Jure Pontificio ad Judicium Summarium requiritur: **1.** *juramentum de calumnia,*

vel malitia, sive de veritate dicenda, nè veritas occultetur. **2.** ut petitio Actoris, seu querela accusantis scripto, aut verbo proposita, continuo Actis inferatur. **3.** ut Judex sententiam non de memoria, sed in scriptis, seu ex breviculo proferat, *Positiones* autem, & *articuli* permittuntur pro arbitrio litigantium, quibus faciendis, si petantur, Judex terminum sufficientem præfiget, quamvis in judicio criminali rarò adhibeantur. Ità hæc omnia habentur in celebri *Clem. 2. Sape contingit.* ubi *Clemens V.* authenticè explicat, quid in judicio Sumario servandum sit. Unde *Clementina* ista servanda est in foro Canonico, etiam apud Regulares, imò locus est ei in foro seculari, cum in Jure Civili non sit prodita specialis forma pro judicio Sumario, per *arg. c. 1. de N. O. N.*

3. Q. III. quæ solennitates in Judicio Summario omitti possint? R. seqq. **1.** *libellus*, siquidem causa, vel delictum verbo, seu oretenus proponi potest. **2.** *litis contestatio* per affirmationem Actoris, & negationem Rei fieri solita. **3.** *Ferix* ob necessitates hominum inductæ, uti sunt *Ferix rusticæ* tempore messis, & vindemiæ. At in feriis sacris, cum hæc non excipiantur in *cit. Clem.* nisi causa necessitatis, & pietatis aliud suadeat, nec judicium Summarium exercenda sunt, idque ob sanctificationem diei festi. *c. fin. de feriis.* **4.** *Dilationes* prolixæ, exceptiones, & appellaciones dilatorix, ac frustratorix, jurgia Advocatorum, & Procuratorum, testium superflua multitudo, cum duo sufficiant. *cit. Clem. 1. de V. S.* Si tamen solennitates istæ sive in parte, sive in toto adhibeantur.

tur, partibus non contradicentibus, processus non est irritus, imò nec irritandus, *ibid.* quia utile per inutile non vitiatur, & abundans cautela, aut solennitas non nocet.

4 **Q. IV.** *quando institui possit processus Summarius?* **R. I.** in causis levibus, & modicis, in quibus plerumque sufficit plana cognitio, & semiplena probatio, cum non agatur de magno præjudicio partium, **2.** in causis gravibus, quæ celerem expeditionem exposcunt, uti sunt causæ electionem, & aliarum provisionum, decimarum, usurarum, Matrimoniorum, mercedum, alimentorum, spolijs, depositi, causæ forensium, seu peregrinorum, pauperum, pupillorum, viduarum, & aliarum miserabilium personarum, denique causæ etiam graves Regularium. In his tamen causis gravibus, licet de plano procedatur, semper tamen plenæ probationes requiruntur.

5 **Q. V.** *an regulares habeant privilegium Summariè procedendi, non tantum in causis Civilibus, sed etiam Criminalibus suorum Religiosorum?* **R.** affirmativè. Ità enim de Jure comuni conceditur *c. 8. de Stat. Monach.* ibi: *amoveatur absque strepitu à regimine Abbatis.* & *c. 24. in fin. de Accus.* ibi: *hunc tamen ordinem &c.* & *c. 26. eod.* ibi: *in negotio de plano & absque judiciorum strepitu procedentes.* Quod privilegium roboratum est specialibus Bullis Pontificijs: Sic enim Bonifac. VIII, Const. 4. incip. *Ad augmentum.* 6. *Jdus Maji.* 1295. concessit Prædicatoribus, ut contra suos procedere possint summarie, & sine apicibus Juris. Plura familia privilegia recenset Lezana in Mari magno *Minimorum* à *n. 109.* quæ etiam alijs Regularibus comunicantur. Hic tamen te monitum cupio, quòd Scriptorum Regg. de formandis Religiosorum processibus scribentes, multa intermisceant, quæ non nisi ad processum plonarium sunt necessaria, adeoque si quid ex non-necessarijs omittatur, non est judicandus processus nullus.

§. II.

De Varia Divisione Delictorum.

Delictum in præsentem est factum exter- **6**
num & sensibile dolo vel culpâ admittam. Nam facta purè interna non subduntur judicio humano, quia *cogitationis pœnam nemo patitur. can. 14. de pœnit. d. 1.* Hoc sensu Delictum dividitur:

I. in *Verum*, quod ex vero dolo, seu **7**
scienter, fit, & *quasi-delictum*, quod ex præsumpta culpa fieri dicitur, ut delictum de effuso, ejecto, & alia enumerata *tit. Inst. de oblig. ex quasi-delict.*

II. in *publicum*, & *privatum*. **8**
Publicum est, quod ex aliqua lege publicorum judiciorum descendit *l. 1. ff. de publ. judic.* ut crimen læsæ Majest. ex L. Julia Maj. adulterium ex L. Julia de adult. & alia, quæ numerantur in *Pandect. l. 48. tit. 4. & seqq.* *Privatum* est, quod lædit privatam personam, cui propterea conceditur agere ad interesse, ut furtum, rapina, injuria, damnum injuriâ datum. *pr. Inst. de oblig. ex delict.* Sed hæc divisio de Jure Romano introducta amplius non attenditur, cum hodie, teste Claro & alijs, de generali consuetudine omnia delicta facta sint publica, quia in omnibus Judex procedere potest ex officio, & quilibet idoneus admittitur ad accusationem, & denunciationem judicalem. Successit autem huic divisioni in alio sensu divisio in *Delictum publicum* quod nocet comunitati, aut tertio, & in *privatum* seu *merè personale*, quod nocet soli personæ delinquentis, ut ebrietas, superbia, simplex fornicatio &c.

III. in *Ordinarium*, quod certum **9**
nomen, & pœnam à lege taxatam habet, & *extraordinarium*, quod nec certum nomen, nec certam pœnam in Jure habet, sed punitur arbitrio Judicis, & ideò vocatur *innominatum*, seu *stellionatus* *l. 2. §. 1. 2. ff. Stellionat.* ibi: *ubicunque titulus criminis deficit, illic stellionatus objicitur,* ut si

ut si quis vendat aquam coloratam pro vino, vitrum pro gemma &c.

10 IV. in *Exceptum*, & *Non-exceptionem*. *Exceptum* est, quod communem regulam non sequitur, sed admittit accusatores, & testes alias de Jure inhabiles, & contra illud Judex speciali inquisitione procedere potest, licet infamia personae non praecedat. Talia delicta excepta sunt: Haeresis, Simonia, blasphemia, grave Sacrilegium, crimen laesae Majestatis humanae, praesertim perduellio, seditio, proditio patriae, dilapidatio bonorum Ecclesiae, aut Monasterij, crimen fraudatae annonae, latrocinij, veneficij, falsae monetae, privatorum carcerum, hodie etiam crimen furti, adulterij, Stupri, Sodomiae, assassini &c. *Non-exceptionem*, seu *regulare* est, in quo proceditur regulariter secundum Jus ordinarium, servata forma accusationis, denunciationis, & inquisitionis.

11 V. in *Notorium*, *Manifestum*, & *Ocultum*. *Notorium* est, quod ita patet, ut nulla tergiversatione celari possit, & quidem si pateat in judicio, quia Reus de illo convictus, vel confessus est, dicitur *notorium de Jure*, seu *notorietate Juris*, si vero patratum est in praesentia multorum, dicitur *notorium de factis*, seu *notorietate facti*. Quot autem hominum praesentia requiratur ad hoc, ut delictum dicatur *notorium notorietate facti*, Jure definitum non est adeoque id relinquitur arbitrio Judicis. Ex communi sententia decem personae sufficiunt in magna Communitate, ut Civitate, in minori autem Communitate sufficient sex, vel quinque, coram quibus praesentibus delictum patratum. *Manifestum* quod saepe confunditur cum *notorio*, proprie est illud, quod per famam manifestatur, seu divulgatur inter plures, & ideo vocatur *dissimatum*. *Ocultum* est, quod committitur clam, ut publice non innotescat. Et hoc vel est *ocultum absolute*, seu *improbabile*, quod vel a nullo alio scitur, vel ab uno tantum praeter delinquentem, ita ut in foro externo pro-

bari nequeat; vel est *ocultum de se probabile*, quod scitur a tribus, vel pluribus, vel saltem a duobus, ut in foro externo probari possit plene, aut semiplene. Caeterae divisiones Delictorum facile ex verbis innotescunt.

§. III.

De Modis procedendi contra Criminos.

Tres modi, quibus Judex procedere possit, suppeditantur a Jure: 1. *Per viam accusationis*, seu *ad instantiam Accusatoris*, dum quis publicae vindictae causa defert crimen Rei in judicium cum solenni inscriptione ad poenam talionis, & obligatione ad producendas probationes. Sed modus iste jam ferè recessit ab usu Tribunalium, praesertim apud Regg. eique successit *simplex querela*, qua quis suam, suorumque injuriam persequitur. Querela ista in judicio Summario, imò etiam in plenario non habet hodie speciales solennitates diversas a denunciatione judiciali. Cum ergo modus iste non sit in usu, nihil de illo dicendum. 2. *Per viam denunciationis judicialis*, dum quis Praelato ut Judici defert delictum, non tamen, more accusatoris, se inscribit, neque obligat ad producendas probationes, sed Judici relinquit, an ipse in delictum, & in personam delicti ream inquirere velit. Obligatur nihilominus Denunciator manifestare Judici, unde probationes desumere possit. 3. *Per viam Inquisitionis Generalis, & Specialis*, dum Praelatus procedit ex officio suo, & de Juris necessitate, eò quod ipsa lex, & officium sustineat vices accusatoris.

Modus procedendi per Denunciationem.

Q. I. quid, & quotuplex sit Denunciatio? R. ad I. Denunciatio est legitima delatio criminis, & criminosi apud Superio-

rem ut Patrem, vel Judicem. Dicitur legitima, quia fieri debet rite secundum leges Divinas, & humanas. *Rg. ad 2.* est triplex: 1. *Euangelica* à Christo Domino in Evangelio tradita *Matth. 18. v. 15.* per quam delinquens frater denunciatur Superiori ut Patri, non ad vindictam publicam, sed ad propriam emendationem, & resipiscientiam. Aliter vocatur *correctio charitativa, fraterna aut paterna*, de qua nervosè agit *S. D. 2. q. 33. per 8. artic. & alij TT.* 2. *Judicialis specificè*, quæ est delatio criminis, & criminosi apud Superiorem ut Judicem, vel publica ad vindictam publicam, vel privata ad proprium interesse, & damni reparationem, cum sola obligatione aperiendi indicia, quibus Judex ex officio moveatur ad inquirendum. Aliter vocatur *Civilis*, non quòd coram Judice Ecclesiastico proponi nequeat, cum frequentissimè apud Eum proponatur, sed quòd originem suam ducat ex Jure Civili. 3. *Canonica* à SS. Canonibus introducta, quæ est delatio criminis apud Superiorem Ecclesiasticum ut per illum intermediat. Est duplex: *Generalis*, quæ tendit ad quodcunque delictum, vel incommodum impediendum, quo modo denunciari solent impedimenta Matrimonij *c. fin. de claud. despon. electionum, ordinationum &c.* Et in hac nulla prævia monitio requiritur. *Specialis*, quæ tendit ad hoc ut Superior, qui malè præest corrigatur, vel si post binam, aut trinam admonitionem sit incorrigibilis, à Prælaturo, & officio amoveatur. *can. 46. & seqq. 2. q. 7. c. 31. de Simon. &c.* *Generalis* permittitur omnibus, *Specialis* verò ijs duntaxat, quorum interest bonum Superiorem habere, & ad hanc requiritur prævia monitio.

14 Q. II. *An ordo correctionis fraternæ sit de præcepto?* Glossa in *can. 19. si peccaverit. 2. q. 1.* dicit tantum esse de consilio, sed contrà *Rg. affirmativè.* Ità *S. D. 2. q. 33. a. 7. & communis TT. ac Canonistarum.* Et quidem **I.** est de præcepto Divino à Chri-

sto tradito *Matth. 18. v. 15. si peccaverit in te frater tuus &c.* ut explicant Pontifices *c. 13. de Judic. c. 12. de Hæret. c. 31. de Simon.* ubi præceptum correctionis fraternæ vocatur *Mandatum Divinum, & Regula Euangelica.* 2. est de præcepto naturali, quia lex charitatis dicitur, ut proximum ad emendationem reducamus, sicut nos ipsi reduci vellemus, eò, quòd potest minori damno, & læsione famæ, quòd sanè sit, si observetur ordo correctionis à Christo præscriptus, scil. ut corrigamus fratrem primum inter me, & te, iemel aut pluries, deinde coram duobus, vel tribus testibus, & tandem si nos audire noluerit, dicamus Ecclesiæ seu Prælato. Cum verò præceptum hoc respiciat favorem privatum proximi, valde probabile est renunciari posse ordini correctionis fraternæ, sicut fit in laudatissima Societate Jesu, ubi delictum occultum Fratris immediate denunciari potest Superiori, non quidem ut Judici, sed ut Patri, prout notant *Suar. Sanch. Palao &c.* Simile autem statutum vix in alia Religione reperitur, adeòque locus erit præcepto Christi de Correctione fraternæ.

Q. III. *quæ peccata cadant sub præcepto Correctionis fraternæ?* Certum est non cadere peccata notoria, uti nec peccata occulta noxia bono communi, vel bono tertij, præsertim si pendeant in futurum, cum hæc regulariter subdantur denunciationi judiciali ut infra dicitur. Superest quæstio, quæ peccata occulta merè personalia, h. e. quæ nulli nocent, nisi soli personæ delinquentis, cadant sub hoc præcepto? *Bordonus Prax. Crim. c. 3. Sect. 4. à n. 10. docet* sub hoc præceptum cadere sola peccata occulta, quæ tantum ab uno, præter delinquentem, sciunter, si verò sciantur à tribus vel etiam duobus, illa denuncianda esse, & corrigenda judicialiter, non verò fraternè, aut paternè. Sed contrà

Rg. Sub præceptum Correctionis fraternæ cadunt peccata occulta merè personalia,

lia, non tantum quæ ab uno, sed etiam quæ à pluribus sciuntur, & de se sunt probabilia in foro externo. Ità S. D. *l. c.* & comunissima DD. sententia, à qua in praxi non est recedendum propter singularem unius, & alterius Doctoris opinionem. Prob. ex verbis Christi: Nam tale delictum cadit sub præceptum Correctionis fraternæ, quod, non secuta emendatione, dici possit Ecclesiæ, seu Prælato ut Judici: hoc enim significant illa verba: *dici Ecclesiæ, & si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* alioquin quomodo talis esset, nisi contemneret Ecclesiam, seu Prælatum ut judicantem? sed si sola peccata occulta ab uno tantum scita cadent sub hoc præceptum, nunquam possent dici Ecclesiæ seu Prælato ut Judici, cum in foro externo probari nequeant, ut docet ipse Bordon. ergo. Unde concludit S. D. *cit. art. 7.* in casu nostræ quæstionis *esse de necessitate præcepti, quod secreta admonitio publicam denunciationem præcedat.* Præterea doctrina opposita passim rejicitur à Doctoribus, & merito: tum quia præceptum Christi perperam interpretatur; tum quia jugum Christi de se suave, & leve, reddit nimis asperum & grave, continuisque judicijs subiectum; tum quia ferè tollit paternam charitatem, quam Christus, SS. Canones, Decreta Pontificia, SS. Patrum Exempla tantopere inculcant Prælati, & Pastoribus. Quare pro praxi ad securitatem conscientiæ id agendum erit ut peccatum occultum, si correctio fraternæ non prodest, tandem deferatur Prælato, & quidem ut Patri, si delictum probari nequit, ut Judici verò, si delictum est probabile in foro externo, nisi & in hoc casu magis prodesset correctio paterna.

Dices: Christus ait: *si peccaverit in te h. e. coram te solo* ut explicat S. Aug. *Serm. 16. de verb. Dom. nam si solus noster, quia peccavit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es corrector, sed proditor. R. peccare in te, juxta S. Aug. ibid. & alios SS. PP. & DD. non est aliud, quam pecca-*

tum occultum, seu secretum committere, potest autem esse occultum, etsi sciatur à duobus, vel tribus, aliàs Christus non præciperet correctionem coram duobus, vel tribus testibus. Nec obstant verba S. Aug. nam verum est: si solus noster, non potes fratrem arguere coram omnibus, sed falsum est à sensu contrario: ergo eum arguere potes coram omnibus, si cum uno vel altero secretum peccatum noster.

Q. IV. *an occulta delicta Superiorum cadant sub hoc præceptum, ità ut inferior teneatur fraternè corrigere Superiorem? R. affirmativè.* Nam Christus Dominus nullum excipit, & quamvis res dura sit, tamen facienda, quia præcepta est à Domino. Neque Superior iniquo animo feret correctionem, cum sciat, aut scire debeat, eam fieri oportere. Magnà tamen hinc prudentiâ opus est, ut inferior non more, & formâ corrigentis, sed potius humilitate obsecrantis secretò admoveat, & roget Prælatum, ut à peccando desistat. Nec ab hac obligatione liberabit se subditus si delictum sui Superioris revelare voluerit Majori Superiori ut Patri, quia regulariter hoc non licet contra præceptum Christi, præsertim cum Prælati inferiores ægro animo ferant delicta sua occulta Majori Prælato revelari. Liberaberis autem ab obligatione hujus præcepti, si alius gravior, & ad corrigendum magis idoneus sciat idem dilectum, vel si rationabiliter prævides secretam correctionem Prælati, sicut & alterius fratris, tibi fore damnosam, vel peccanti non profuturam, cum ad nociva, & inutilia obligatio non detur juxta illud S. Aug. *relati in can. 4. de penit. d. 7. ibi: si scirem non tibi prodesse, non te admonerem.*

Q. V. *an delicta occulta merè personalia, qua soli delinquenti nocent, revelari possint Prælato ut Patri, ut is paternâ charitate correctionem fratris faciat? In hac sanè difficili, & intricata quæstione pro affirmativa stant Doctores graves, non minus pij, quam docti, ut Suar. Sanch. Palao, Richard.*

Richard. Turrian. Pellizar. & alij, qui tamen limitant sententiam suam pro certis circumstantijs, puta si Superior est Vir prudens, discretus, pius, fratri corrigendo bene affectus, silentij, & secreti tenax, ut non sit periculum revelationis; item si delictum non sit emendatum, sed recidiva timeatur, denique si denunciatio moraliter certus sit, quod Superior ad correctionem procedet ut Pater. Quibus omnibus concurrentibus, docent Authores istud licitum esse occultum fratris delictum revelare immediatè Superiori ut Patri, ut is paternè fratrem corrigat. Et quamvis Fagund. Lorca. & quidam alij dicant sententiam istam esse improbabilem, hæc tamen censura nimia est respectu sententiæ hujus ita limitatæ, mihi autem cum alijs Patrum oppositæ sententiæ videtur doctrina ista probabilis. Nam fundamentum habet in S. D. 2. 2. q. 23. a. 8. ad 4. respondente: *dicendum, quod Augustinus intelligit, quod prius dicatur Pralato, quam testibus, secundum quod Pralatus est quadam singularis persona, qua magis potest prodesset, quam alij; non autem quod dicatur ei, tanquam Ecclesie, id est, sicut in loco Judicis residentis.* Et quodlib. 11. a. 23. hæc habet: *Si ego scio, quod frater per me corrigitur, tunc non debeo denunciare Pralato. Si autem videtur, quod hoc melius fiat per Pralatum, & Pralatus sit pius, discretus, & Spirituallis, non habens rancorem, sive odium adversus illum subditum, tunc licitè potest ipsi denunciari, & tunc non dicit Ecclesie: quia non dicit ei, sicuti Pralato, sed sicuti persone proficenti ad correctionem, & emendam proximi.* Ratio etiam est, quia per Superiorem ut Patrem melius consulitur fratri delinquenti: tum quia Superior propter auctoritatem, quæ pollet, efficacior est in corrigendo: tum quia Superior remove potest occasiones, in quibus subditus solet delinquere, atque ita illum à recidiva præservare. Hæc tamen sententia in sua generalitate spectata adhuc mihi dura videtur, & ideo ad propositam quæestionem.

2. negativè attento cursu ordinario, & regulari. Ità Silv. Soto, Tañer. Bañez, Nav. Valent. Laym. cum citt. Ant. à Spir. S. & plures alij ab his citati, quibus addendus est S. D. cit. quodlib. 11. a. 13. ubi instar regulæ generalis pronunciat: *Si ego scio, quod frater per me corrigitur, tunc non debeo denunciare Pralato,* quæ regula negativa contradicit affirmativæ ab Adversarijs traditæ. Ratio est, quia Christus Dominus optimè scivit, quomodo frater sit corrigendus, neque tamen dixit: *si peccaverit in te frater tuus, dic Pralato, ut Patri,* sed alium præscripsit ordinem, scilicet. *corripere eum inter te, & ipsum solum,* ergo ordo iste non est inventendus, aliàs aperiretur lata porta infamationibus, dum quisque, ut liberet se ab obligatione corrigendi fratrem, sine ulla necessitate, & sæpius ex falsis imaginationibus curreret ad Superiorem, eique revelaret occulta delicta fratrum, quasi ipse denunciatio non esset sufficiens ad illa corrigenda. Tum quia multi ægro animo ferunt delicta sua à Superioribus sciri, facilius autem perferunt, si delicta coram uno, vel tribus privatis corrigantur; quæ correctio speranda est utilis, nè dicamus Christum media inutilia ad corrigendum præscripsisse: nam ut argumentatur S. D. 2. 2. q. 23. a. 7. præ timore infamiæ incurrendæ multi à peccato retrahuntur, alioquin dum se infamatos apud Superiorem conspicunt, consentientes fragilitati humanæ deinde irrefrenatè peccant, cogitando se apud Superiorem notam delicti indelebilem, & inemendabilem incurrisse. Jam in ordine ad proximam usum sententiæ nostræ servit prosequentibus casibus: 1. qui potest tam bene, vel melius, quam Superior, fratrem corrigere, tenetur per se corrigere, nec sine violatione præcepti Christi, & peccato injustitiæ revelare potest peccatum Superiori, ut Patri. Ità communis, & vera sententia, Nam talis revelatio non tenderet nisi ad diffamationem. 2. In rationabili dubio, an quis sufficiens sit ad corri-

corrigendum, vel an correctio fraterna sit profutura, tendenda est correctio antiquam delictum reveletur Superiori ut Patri, quia obligatio præcepti est in certa possessione, quæ non tollitur per hoc dubium, præsertim si quis ex falsis imaginationibus talia dubia sibi fingat, 3. Si delictum jam est emendatum, occasio sublata, periculum relabendi amotum, non est facienda denunciatio Superiori, cum finis illius esset, scilicet emendatio fratris. 4. Si Superior paternis qualitatibus non sit instructus, ut quia indiscretus est, subdito non bene affectus, loquax, & secretorum revelator, publica, & occulta promiscue judicialibus processibus, & punctionibus dirimens, huic non est facienda paterna denunciatio, ut unanimiter concedunt utriusque sententiæ Patroni, cum talis denunciatio inique ordinaretur ad infamiam Fratris.

E contra usus oppositæ sententiæ locum habet in feqq. casibus: 1. Si quis moraliter certus est, quod se solo, vel cum duobus testibus non possit efficaciter corrigere fratrem, ejusque peccatum impedire, potest, imò regulariter tenetur denunciare Superiori ut Patri. Ità communis. Nam modica illa famæ diminutio, coram Superiore facta, cedere debet majori bono spirituali, seu emendationi delinquentis. Et in hoc sensu procedit textus S. D. suprà relatus ex quodlib. 11. art. 12. ibi: *si autem videtur, quod hoc melius fiat per Prælatum &c.* nam *ly melius* non accipitur comparative, sed adversative, dum per alium correctio cum effectu haberi nequit. 2. Si delicta occulta pendeant in futurum, ità ut probabile sit periculum de illis publicè propalandis in opprobrium, & dedecus Religionis, sicut propalari solent delicta carnis, & alia, denunciari possunt Superiori ut Patri, quia bonum commune præferendum est privato, & aliunde privatus non tam facile amovebit occasiones & pericula relabendi, sicut ea avertere potest Prælatus. 3. Delicta levia, & imperfectiores, seu culpæ, ut vocant, Subditorum,

ex generali consuetudine denunciari solent Prælato, cum talis denunciatio sit quasi necessaria ad bonum regimen, & conservationem Status Religiosi, neque per illam notabilis infamatio incurratur, sed quædam privata confusio, & levis mortificatio. S. D. 2. q. 27. ar. 7. ad 4. ubi admittit fieri posse proclamationes culparum in Capitulis absque prævia secreta admonitione. 4. Si in quibusdam Religionibus peculiare statutum viget, ut delicta occulta reveletur Superiori ut Patri, tunc enim ei, si pius, & discretus est, revelari possunt, ità tamen, ut testibus non reveletur, cum sufficiat Superiori esse revelata. Hoc sensu procedit regula, & autoritas S. Augustini relati à S. D. l. c. 4. 3. ad 4. Simile statutum posset videri etiam in Religione nostra impositum esse, cum Constitutio dicat part. 1. c. 11. *si quis gravem alicujus tentationem noverit, Superiorem secreto moneat, ut conveniens remedium paterna charitate adhibere possit.* Sed quia in his verbis non determinatur modus denunciationis faciendæ, ideò non apparet sufficiens fundamentum simile quid asserendi, maxime cum pij & docti Viri Religionis nostræ verba ista intellexerint ad admonendo Superiore, servato ordine, & præcepto Correctionis fraternæ. Denique cum juxta S. D. quodlib. 11. a. 13. propter diversas condiciones Prælatorum, & subditorum, variâsq; circumstantias, in hac materia intricatissima, non possit dari generale judicium, seu regula, nisi quod in omnibus semper servanda est charitas, & quod magis expedire videtur, ideò quisque zelans bonum fratris charitatem præ oculis habeat, & si perpensis omnibus perpenderit, judicaverit necessarium esse, & magis expediens, ut denunciatio fiat Prælato tanquam Patri, non peccabit denunciando, cum prudenter processerit. Cætera de Correctione fraterna, quæ huc ad nostrum propositum non pertinent, præ alijs videri possunt in Layman. lib. 3. tit. 2. p. 2. c. 1.

18 Q. VI. *quid agendum Prælato, Cui ut Patri delictum fratris revelatum est?* R. I. si delictum sit omnino occultum, neque alteri, quàm denunciatori notum, Prælati fratrem denunciatum non potest absolute reprehendere de delicto, cum de illo per testes convinci nequeat, sed tantum conditionatè, ut, si delictum comiserit, cautius impofterum vivat, & occasiones relabendi fugiat. Multò minùs in tali casu poterit eum juridicè, aut sub præcepto obedientiæ interrogare de delicto commisso, vel Consultores suos, coram quibus eum corripiat, advocare, vel alicui alteri, etiam majori Superiori, aut Visitatori delictum revelare, cum hoc non esset aliud, quàm fratrem contra præceptum justitiæ diffamare. Fama sanè res subtilis est, faciliè læditur, sed difficulter reparatur. 2. Si subditus sponte delictum suum fateatur, petendo veniam, & emendationem promittendo, Prælati paternè eum corripiat, media oportuna, & penitentiam salutarem privatam ei imponat, attamen sinè præsentia testium, & Consultorum. Nam obtento correctionis effectu, advocatio testium est superflua, & contra charitatem. Laym. Ant. à Spir. S. &c. 3. Si subditus neget delictum, quod faciliè per testes probari posset, Prælati advocato uno, & altero Religioso gravi, nisi aliud expedire judicaret, severiùs denunciatum reprehendat, pœnam congruam, attamen privatam imponat, salutaria remedia proponat v. g. nè locum suspectum adeat, has & illas conversationes fugiat, & alia pro qualitate delicti emendandi. In his tamen casibus regulariter non potest subditum à suo officio removerè, si id fieri nequeat citra periculum diffamationis, consuetudo autem mutationum, & ordinationum tempore, nihil prohibet talem subditum de una domo mutare in aliam, & in alio officio eum constituere, cum ista passim fiant absque ulla infamiæ nota.

19 Q. VII. *quæ delicta denunciari possunt*

Prælato ut Judici? R. cum juxta textum S. D. supra citatum, in hac materia denunciationum certa generalis regula statui non possit, relinquatur prudentiæ, & conscientiæ tam denunciantis, quàm Prælati, an ille denunciationem judicialem facere, & iste eam ut talem acceptare debeat. Casus autem judicialiter denunciabiles sunt seqq. I. Delicta notoria notorietate facti, quæ nulla præmissa correctione fraterna, immediatè denunciari possunt, & debent Prælato ut Judici. Ità communis ex Apostolo 1. *Timoth. 5. peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant. & can. 19. si peccaverit, 2. q. 1. corripienda sunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus.* Nam per talia delicta læditur Communitas, ejusque honor minuitur, ergo ut Comuniati læsæ satisfiat, eisque honor restituatur, & nè alij exinde scandalizentur, debet Superior ut Judex publicè delictum istud corrigere. Idem dicendum est de defectibus & culpis, quas Religiosi notoriè committunt in suis functionibus, & observantia regulari, Nam nè murmura, & scandala sint inter fratres, quòd culpæ notabiles impunes relinquuntur, debet Prælati ex potestate Dominica has culpas publicè corrigere, nisi prudentia pro certis circumstantijs aliud dicat, cum etiam dissimulatio pœnæ sæpe proficua sit ad correctionem. 2. Delicta occulta adversantia bono comuni, regulariter sinè secreta admonitione, immediatè denuncianda sunt Superiori, ut Judici, S. D. 2. 2. q. 22. a. 7. & alij communiter. Tum quia bonum comune præponderat bono privato famæ delinquentis; tum quia talia delicta vix unquam emendari possunt per privatam fraternam correctionem, maximè si delicta sint atrociora, ex quibus tristes timentur effectus, ut conjuratio, seditio, proditio patriæ, machinatio contra Prælatos, furratio, turbatio pacis communis &c. Imò talia delicta atrociora, si pendeant in futurum, etsi probari non possint, denuncianda sunt Superiori, ut Judici,

dici, ut contra illa, & personas suspectas instituat inquisitionem generalem, aut specialem, atque ita præcaveat damna iminentia, quæ indè timentur secutura. 3. Delicta occulta adversantia bono tertij possunt judicialiter denunciari absque prævia fraterna admonitione. Ità communis. Nam potior est habenda ratio tertij innocentis, quàm famæ delinquentis, præsertim si delicta sint gravia, & pendentia in futurum, ut homicidium, assassinium, furtum grave, adulterium &c. Et quidem si delicta sint *excepta*, quæ suprà §. 2. explicata sunt, judicialiter denunciari possunt, etsi hic, & nunc per testes probari nequeant, quia locus est inquisitioni; si verò sint *non-excepta*, non aliter subsistant denunciacioni judiciali, nisi probabilia sint per testes. In hoc tamen, uti & in præcedenti puncto exceptionem facit S. D. *cit. a. 7.* & alij DD. *nisi forte aliquis firmiter existimaret, quòd statim per secretam admonitionem posset hujusmodi mala impedire.* Tunc enim charitas dicit, ut relicta denunciacione judiciali, tanquam medio severiori eligatur medium lenius, scilicet correctio fraterna, aut paterna, cum hoc modo consulatur & famæ delinquentis, & bono comuni, aut tertij. 4. Delicta occulta merè personalia, quæ soli delinquenti nocent, ut ebrietas, vitium contra paupertatem, ommissio recitationis horarum Can. fractio jejunii per comestionem carni-um, nocturnus egressus de Monasterio &c. etsi per testes probari possent, non sunt denuncianda judicialiter, nisi servato ordine charitatis fraternæ, scilicet, ut præcedat secreta admonitio inter me, & te, si hæc non proficit, ut admonitio fiat coram duobus testibus, vel tribus notitiam delicti habentis, aut si tales non reperiuntur, saltè ad observationem delicti adhibeantur; tandem si nec ista correctio proficit, facienda est denunciatio judicialis Ecclesiæ, seu Prælato ut Judici. S. D. *cit. a. 7.* & 8. cum com. DD. nam saltè in his delictis locus esse debet præcepto Chri-

sti de correctione fraterna, ut suprà dictum. Excipe, nisi adesset probabile periculum propalandi certa delicta in dedecus & opprobrium Religionis, sicut propalari possunt delicta carnis, & alia infamantia, & tunc sine secreta admonitione immediatè denuncianda sunt Superiori vel ut Patri, vel ut Judici, prout melius videbitur ad procurandam emendationem, & præcavenda damna, alijs ex delicto secutura. 5. Delictum plenè emendatum nullo modo denunciari potest Prælato, quia hoc ipso, quòd frater rationabiliter credatur emendatus, cessat finis hujus denunciacionis. At dubio stante circa emendationem, delictum adversans bono comunitàtis, vel tertij, denunciandum est, quia damnum comunitàti, vel tertio innocenti, etiam sub dubio inferendum præponderat famæ privati; delictum verò adversans bono solius delinquentis, non est denunciandum, quia non apparet causa sufficiens, quæ cohonestet talem denunciacionem.

NB. De hæresi, & alijs delictis pertinentibus ad S. Officium Inquisitionis, nullus mihi hîc sermo, sed ubi hoc S. Officium viget, serventur ejus Edicta circa denunciacionem.

Q. VIII. *quid agendum Superiori, cui denunciatio judicialis facta est?* R. I. Superior, nè contra justitiam, & officium suum peccet, tenetur audire denunciacionem, non tamen statim denunciacionem acceptare, sed, si, considerata persona denunciacionis, & denunciati, qualitate delicti, aliisque circumstantijs, expediens judicaverit, dabit denuncianti certum temporis spatium ad deliberandum, an in denunciacione persistere velit. Si redux in ea persistat, nisi aliud juxta mox dicenda expediens videretur, Superior acceptabit denunciacionem, petendo à denunciante, unde probationes delicti desumendæ sint. 2. Si delictum notorium denunciacionem est, cum in notorijs non observetur ordo Juris, cognita notorietati facti, & vocato Reo, si quid pro defensione sui habeat, eò-

que nihil rationale allegante, statim procedit ad condemnationem & poenam delicto debitam. 3. Si subditus faciat denunciationem Superiori ut Patri, & delictum sit tale, quod adversari bono communi, vel tertij, neque efficaciter emendari potest per correctionem paternam, Superior non tenetur acceptare hanc denunciationem paternam, sed imposito præcepto cogere potest subditum, ut relicta denunciatione fraterna transeat ad judicialem, cui præcepto (nisi ob grave malum inde sibi imminens excusetur) tenetur parere subditus. Nam licet Superior regulariter teneatur se accommodare intentioni denunciantis, tamen si bonum commune aliud exposcat, jus habet præcipiendi denunciationem judicialem, cum bonum commune vel tertij, preferendum sit bono privato famæ delinquentis, si aliter, quam officio Judicis reparari, aut procurari nequeat. 4. Si subditus faciat denunciationem judicialem delicti occulti per testes probabilis, & delictum istud reparari, & emendari non possit, nisi officio Judicis, tenetur Superior denunciationem, ut judicialem acceptare, ob rationes mox datas. At contra si delictum occultum per paternam correctionem sufficienter emendari, & damna præcæveri possunt, in quo magnâ prudentiâ, & circumspectione opus est, non tenetur acceptare denunciationem, ut judicialem. Sic enim S. D. 4. 7. cit. hanc exceptionem ponit, eidemque subscribunt melioris notæ DD. Nam denunciatio judicialis primariò tendit ad reparandum bonum commune, aut tertij, & secundariò ad emendationem fratris, sed uterque isti finis cessat in casu dato, quo damnum occultum sive tertij, sive etiam commune per secretam & paternam correctionem sufficienter reparari, & frater emendari potest, ergo in hoc casu non est admittenda denunciatio judicialis, sed spectanda est in paternam, & subditus tenetur acquiescere Superiori hoc modo procedenti, alioquin urgens denunciationem

juridicam peccat saltè m contra charitatem, ut bene dicit Laym. l. c. à n. 13, imò indiscretus iste zelus plerumque oritur ex odio, vel alia prava passione. Tum quia, si delictum occultum est, & sine necessitate judicialiter puniatur, punitio ista non tam prodest, quàm obest communitati: nam delicta evulgantur in dedecus Religionis; imbecilliores, prout est quando, que natura fragilis, ad perpetranda similia delicta incitantur, licet antea de his nec cogitaverint; Religiosi honesti, præsertim alicujus existimationis, semel judicio criminali subiecti, minùs idonei evadunt ad obeunda munera Religionis, imò videndo se publicè diffamatos irrefrænate peccant, ut ait S. D. Ad quæ & plura similia incommoda evitanda Viri Regulares pij & docti quasi generalem regulam statunt, ut Prælati non descendat ad judicium criminale, quotiescunque delictum occultum sufficienter paternam correctione emendare potest. Hæc tamen doctrina non habet locum in delictis notorijs, sed hæc publicè redarguenda sunt, ut supra dictum, nè scandalum in communitate oriatur. Cæterum quæ in hac materia denunciationum dixi, nihil ex proprio confinxit cerebro, ut peritus Lector bene advertet, sed perlustratis variorum sententijum mediam inter laxitatem, & rigorem viam elegi, inhærendo præcepto Christi, & Angelicæ sententiæ S. Thomæ, aliorumque gravium DD. qui securissimè pro conscientia Prælatorum, & Subditorum scripserunt.

Modus procedendi per Inquisitionem.

21

Q. IX. quid sit Inquisitio Generalis, & Specialis? r. ad 1. Inquisitio generalis est indagatio delictorum & delinquentium ex mero officio Judicis, nullo accusatore, vel denunciatore per se procedente. Et quidem si Prælati v. g. Regularis visitet Religionem, aut Provinciam, atque indeterminate inquirat, an aliqua delicta commissant,

sint,

sint, vocatur *Inquisitio generalissima*, secundum alios *generalis*, seu *visitatio Canonica* à SS. Canonibus tantopere commendata, & præscripta *can. 23. & seq. 18. q. 1. & c. 7. de statu Monach.* ibi: *student visitare.* *Trid. S. 25. c. 10. de Regul.* Cujus visitationis formam præscribit *Innoc. IV. c. 1. Romana. de Censib. in 6.* finis autem ejus est, Religionem à delictis & defectibus purgare, & Disciplinam Regularem firmare. Si verò corpus delicti est certum, auctor verò incertus, vel è contrà, quod raribus accidit, si quis certò se delinquens, & nescitur determinatè, cujus delicti sit reus, Prælati procedit *inquisitione generali* pressius tali, quæ ab alijs dicitur *Mixta*, & indagat in certum auctorem delicti, vel in certum delictum personæ. *R. ad 2.* *Inquisitio Specialis* est, quæ Judex procedit contra certam personam indagando, an delicti certò commissi sit reus? si ve id faciat ex mero officio, si ve ad querelam, & denunciationem tertij. Ità *com. ex l. 7. C. de accusat.* Quamvis autem *Inquisitio Specialis* olim fuerit remedium extraordinarium, hodie tamen, cessante accusatione, transivit in iudicium ordinarium, ut praxis, & experientia probat.

22 Q. X. *Quid Juris circa Inquisitionem generalem?* *R. 1.* Prælati Provincialis, qui æquiparatur Archiepiscopo, ex præcepto *c. 1. de Cens. in 6. & Trid. S. 25. c. 10. de Regg.* tenetur Provinciam sibi subjectam visitare generaliter inquirendo, an delicta aliqua committantur, ut ab his Provinciam suam purgare possit. In Religione nostra, uti in plerisque alijs, tenetur lingulis annis per se ipsum omnes suæ Provincie Domos visitare, nisi legitima causâ impederetur *part. 3. Const. c. 4. de Provinc.* ubi forma hujus Visitationis præscribitur. 2. Sicut Archiepiscopus per *cit. c. 1.* visitationem suam inchoare debet à Diocesi sua, ità quoque Provincialis, insistendo Juri communi, visitationem inchoat à domo propria residentiali, quæ debet esse norma cæterarum. Quia verò Constitutio nostra

hunc ordinem non præscribit, sed præcise ut omnes domus visitentur, videtur relinquere arbitrio P. Provincialis, an visitationem Canonica inchoare expediat à domo sua residentiali, an verò visitationem ejus annuam medio, vel ultimo tempore peragere. 3. Visitator, servata Religionis consuetudine, proposito Edicto, vel viva voce præcipit, ut subditi manifestent sibi delicta in tali loco commissæ, quatenus corrigenda corrigantur, & reformanda reformentur. Hoc præceptum in Religione nostra est *simplex* conformiter Juri communi *cit. c. 1. s. sanè. de Censib. in 6.* in quibusdam verò Religionibus est *qualificatum*, puta in virtute S. obedientiæ, sub juramento &c. 4. Vi hujus præcepti, obligantur subditi ad manifestanda delicta notoria, & diffamata, seu sufficienter indicata. Nam Prælati super his habet jus inquirendi, ergo subditus habet obligationem manifestandi, & aperiendi veritatem. At contrà Subditus ad quodcunque præceptum Visitatoris non tenetur, imò salvâ conscientia nec potest manifestare delicta occulta, quæ aliàs cadunt sub præceptum correctionis fraternæ, ut supra dictum. Nam Visitator super his non interrogat ut Prælati, cum nullum jus habeat interrogandi, ergo nec est ei parendum, sed potius secundum præceptum Christi prius faciendum erit privata admonitio, & correctio, si verò hæc non profuerit, tunc licitè fiet denunciatio judicialis, seu manifestatio delicti Superiori ut Judici. Ità docet communis, & vera sententia, à qua tamen recedit Bordonus *Prax. Crim. c. 3. Sect. 1. à n. 37.* ubi ex levissimis, & solum apparentibus ratiunculis docet Visitatorem habere jus inquirendi super omnibus peccatis occultis saltem per unum testem semiplenè probabilibus, adeoque subditos obligari ad ea revelanda. Sed Bordonus, ut alios Doctores omittam, præferendus est S. Thomas, qui *2. 2. q. 32. a. 7. ad 5.* tutissimam, & à læsione conscientie maxime alienam doctrinam tradit, *dicens.*

dum, inquit, quod Prælo non est obediendum contra præceptum Domini, secundum illud Act. 5. obedire oportet DEO magis, quam hominibus. Et idè quod Prælati præcipit, ut sibi dicatur, quod quis sciverit corrigendum, intelligendum est præceptum sanè, salvo ordine fraternæ correctionis: siue præceptum fiat communiter ad omnes, siue ad aliquem specialiter. Sed si Prælati expressè præciperet, contra hunc ordinem à Domino institutum: & ipse peccaret præcipiens, & ei obediens, quasi contra præceptum Domini agens, Unde non esset ei obediendum, quia Prælati non est Judex judiciorum occultorum, sed solus DEUS. Unde non habet potestatem præcipiendi aliquid super occultis, nisi in quantum per aliqua indicia manifestantur, puta per infamiam, vel per aliquas suspiciones, h. e. præsumptiones: in quibus casibus potest Prælati præcipere eodem modo, sicut & Judex Secularis, vel Ecclesiasticus potest exigere juramentum de veritate dicenda. Itaque quoque disponit Innoc. IV. in forma Visitationis cit. c. 1. §. sanè, de Censib. in 6. volens, ut Visitator notoria delicta puniat, & super delictis infamatis inquireat per Ordinarios, super occultis autem delictis non diffamatis nullam inquisitionem præcipit fieri. Ratio etiam est, quia Visitator tenetur ea agere, quæ sunt ad bonum commune, sed corrigere peccata occulta, non diffamata, vel indicata, non est ad bonum commune, cum comunità per talia delicta non sit læsa, & revelatio eorum sæpe pariat scandala, & opprobria non sine magno comunità detrimendo, ergo. Cætera quo ad culpas leves, & quotidianas, secundum cujusque Instituti Regulas, liberè exequetur Visitator.

23 Q. XI. quid Juris circa Inquisitionem specialem? R. 1. Prælati non potest regulariter instituire inquisitionem specialem contra certam personam, nisi præcedat infamia, vel indicia gravia infamiae æquivalentia, vel legitima denunciaçio judicialis, aut querela offensis. Itaque vera, &

pro conscientijs secreta sententia fundata non solum in Jure positivo. c. 19. 21, 24. de accusat. c. 2. eod. in 6. c. 1. §. sanè. de Censib. in 6. sed etiam in Jure naturali, quod dicit Prælatum non debere procedere criminaliter contra certam personam, nisi ex publica notitia, sed talem non habet, nisi persona delicti rea ad illum deferatur per communem famam, aut aliam juridicam insinuationem, ergo. Porro ut quis dicatur de crimine infamatus, debet fama ista oriri à personis gravibus & honestis, non verò levibus, & vilibus, item debet spargi per majorem partem comunità, in qua inquirendus moratur, & sæpius auribus Prælati insinuari, ut statuitur in cit. Juribus. Nec audiendus est hic Bordonus dicens infamiam pertinere ad apices Juris, nec attendi apud Regulares: nam juxta eundem querela criminalis est de substantia judicij etiam Summarij, sed infamia, vel indicia ei æquivalentia sustinent vicem querelæ, seu Accusationis in judicio Inquisitionis specialis: unde enim aliàs Judex movebitur ad inquirendum specialiter contra certam personam? ergo. Nec obstat c. 24. de Accus. in fin. ibi: hunc tamen ordinem. nam Papa ibi non dicit, quòd in judicio Regularium infamia non debeat præcedere Inquisitionem specialem, cum Jura passim hanc infamiam præquirant, & communis DD. id ipsum doceat, sed quòd in depositione Prælati Regularis non sit observandus plenarius ordo Juris ibi præscriptus, qui alioquin observari debet in depositione Prælati secularis. Quod utique verum est: multi enim Prælati Regg. ad nutum majorum Superiorum sunt amovibiles; si tamen judicialiter amoveantur, præcedere debet clamorosa insinuatio, seu infamia, & hæc sufficit locò querelæ; ut verò deponantur Prælati Seculares requiritur tanta infamia, quæ sine gravi scandalo dissimulari, & sine magno periculo tolerari nequit. cit. c. 24. V. sed cum de accus. Abb. Sylv. &c. R. 2. Dantur certi casus, in quibus Judex in-

quisitio-

quisitionem specialem facere potest contra personam infamiã non laborantem, modo adsint aliqua indicia & conjecturæ delicti. Hujusmodi sunt crimina excepta, ut hæresis, Simonia, læsæ Majestatis, perduellio, & alia gravissima. Nam ob atrocitatem horum criminum multa specialia permittuntur, ut accusatores, & testes de Jure inhabiles, imò sola confessio Correi sufficit ad inquisitionem specialem ex communi DD. R. 3. Si inquisitio faciendã est ad instantiam petentis inquisitionem, Judex non procedet, nisi priùs probata sit infamia, contra quam admittitur Reo probatio bonæ famæ, nè itã malevolis detur occasio calumniandi innocentes. Glossã in *cit. c. 24. de accus.* Secùs est, si Judex ex mero officio procedit, tunc enim infamia supponitur ei esse nota, & probata. R. 4. antequam Judex specialiter inquirat contra personam certam, certò consistere debet de corpore delicti, vel per inspectionem ocularum, si delictum est facti permanentis, ut homicidium, effractio arce &c. vel per conjecturas, & indicia sufficientia, si delictum est facti transeuntis, ut adulterium, blasphemia, percussio non relinquens cicatricem, aut aliud signum &c. R. 5. Prælatus Reg. factò inquisitionis processu, omnia ejus capitula tenetur dare Reo citato, ut is se defendere possit, nomina tamen testium, cum id pertineat ad apices Juris, non sunt manifestanda Reo, nè charitas, & tranquillitas Religiosorum turberetur, nisi gravissima causã exigeret manifestationem testium. Itã com. R. 6. Si Reus testimonia contra se allata purgare nequit, condemnatur regulariter ad pœnam ordinariam; si verò plenè convictus non est, non statim absolvitur, nisi præstito juramento purgationis, l. 2. §. 6. 7. *C. de jurej. propt. cal. c. 3. de purgat. Can.* Cætera ferè omnia servantur, sicut in judicio alio Criminali summarie pertractato.

§. IV.

Proponitur Ordo practicus Judicij Criminalis Summarij.

24

Constat ex hæcenus didis, quã viã, & Prælati, & subditi securè progrediantur ad Judicia Criminalia; hic exponendus erit Ordo practicus complectens actus substantiales, Processui Criminalis præscriptos. Sit

Actus I. Querelæ delatæ. 25

Judicium criminale incipit à querelante, seu accusante, seu ab eo, quod vicem accusatoris. seu delatoris sustinet, c. 1. 9. *de accus.* Et quidem 1. si certum crimen, cujus author ignoratur, delatum est ad Prælatum Regularem, is ex officio suo instituit inquisitionem generalem, Editò, vel viva voce præcipiendo subditis, ut certum delicti authorem manifestent, puta modo licito, & debito juxta superius dicta §. 3. 9. n. 4. Jam si ex responsis subditorum nulla sufficientia notitia de authore delicti hauriatur, processus interim suspendendus est, donec sufficientia indicia inotescant. Si verò per inquisitionem generalem Prælatus sufficienter informatus est de authore delicti, viam apertam habet ad inquisitionem specialem, observaturus ea, quæ mox dicentur, 2. Si reus delicti, præviã infamiã, aut indicijs sufficientibus, delictòque propinquis, ad Prælatum delatus est, ipsa infamia locum accusatoris tenet, & Prælatum monet ad faciendam inquisitionem specialem contra personam infamatam, 3. Si Reus judiciali denunciatione deferatur ad Prælatum, is, antequam denunciationem suscipiat, circumspicè consideret personam denunciantis, & denunciati cum omnibus alijs qualitibus, & circumstantijs: tum in continenti denunciantem interroget, an nullo odio, inimicitia, vel alia prava passione feratur erga denunciatum? an delictum sit notum Communitati, vel in ea

dissa.

diffamatum, scandalosum, per testes, vel præsumptiones probabile ? an denunciatus susceperit fratram correctionem, si huic locus erat ? vel utrum in eo delicto à Superiore correctus, & punitus fuerit ? an se emendaverit, aut monitiones contempserit ? Jam si ex responsis apparet, delictum personæ denunciatae præsertim honestioris, esse occultum, quod parum vel nihil præjudicat Communitati, & propalatio ejus cederet in majus Communitatis detrimentum, Prælati prudenter admonebit denunciantem, dicendo, delictum hoc, propter plura incommoda vitanda, non judiciali, sed paterna correctione emendandum esse secundum dicta *S. 2. q. 7. n. 4.* Si verò delictum sit notorium, vel diffamatum, vel occultum quidem, sed noxium Communitati, aut tertio, præsertim si pendeat in futurum, Prælati secuta conscientia disponere se poterit ad inquisitionem specialem. Nè verò præceps, & indiscretus zelus perturbet rectam rationem, consultè facies Prælati, si denuncianti, an in denunciatione persistere velit, certum temporis spatium ad deliberandum præsiniverit, quo lapsò si redux in denunciatione perseveraverit, Prælati dicat se velle intentioni ejus satisfacere, & processum criminalem contra denunciatum intentare.

Actus II. Querelæ in Acta insertæ.

26

Hic ante omnia Prælati Secretarium suum, vel alium idoneum verbo, aut scripto deputabit in Notarium sciendi Processus, & quamvis Secretarius seu Notarius apud Regulares absolutè non teneatur jurare, cum id nullo Jure caveatur, tamen de consuetudine alicubi introducta, ad plenam sinceritatem judicij solet Notarius juramentum præmittere de fideliter exercendo officio suo. Tum secundum consuetas formulas initium Processus Actis inseritur. Et quidem

1. Si processus incipit ex mero officio

Judicis ad nullius denunciationem & querelam, Notarius præmittit ea, quæ Prælatum moverunt ad faciendam inquisitionem v. g. *In nomine Domini, Amen.* Cum ad aures R. Patris N. Provincialis pervenerit Patrem N. reum esse delicti perpetrati N. nè hoc maneret impunitum cum offendiculo communitatis, ad inquisitionem specialem procedere statuit die Mensis, an.

2. Si processus faciendus est per viam denunciationis judicialis, Prælati seriò & graviter adhortabitur denunciatorem, ut Deum præ oculis habens, non ex aliqua prava passione, sed zelo justitiæ, & Religionis negotium denunciationis aggrediat. Facta hac exhortatione, indicet denunciatori *juramentum calumniæ* ex præscripto *Clem. 2. de V. S.* atque ita denunciator jurabit, quòd sinè animo calumniandi, seu injurandi & vexandi, sed bona fide delictum fratris denunciavit, & sincerè absque fraude & dolo omnia aperire, & agere velit, quæ necessaria sunt ad tale judicium. Hoc juramentum cuicumque denunciatori judiciali remitti non debet, nec potest, quacunque consuetudine non obstante *c. 5. de juram. calum.* cum in *cit. Clem.* præscribatur pro judicio Sumario, nè scilicet Angelus tenebrarum transformet se in Angelum lucis. Tum ut denunciatio rite referri possit in acta, Prælati interrogabit Denunciatorem: 1. *cujus sit nominis, professionis, ætatis, officij, famæ &c.* 2. *quæ sit illa persona, quam denunciavit ?* cujus professionis, gradus, ætatis & officij ? an bonæ sit famæ, vel malæ, an processata aliquando fuerit ? 3. *Quodnam sit delictum ab ea commissum ? an in specie sua consummatum, an verò solùm attentatum ?* 4. *In quibus circumstantijs commissum sit ?* puta in quo loco, domo, parte domus, quo tempore, anno, mense, die, an noctu, an iaterdiu, qua horâ diei, aut noctis ? an clum, vel aliquibus præsentibus ? & si crimen est, quod sinè socio patrari nequit, ut fornicatio, interrogabit Prælati de complice criminis. 5. *Ex qua causa, motivo,*

tivo, aut sine Reus motus sit ad crimen committendum? an injuriâ aliquâ provocatus? an ex subito impetu? an præmediatè? 6. Cùm denunciator obligetur, non quidem ad probandum per se, sed ad indicandum, per quæ indicia, aut testes delictum probari possit, tenebitur Prælato talia indicia, & testes indicare, alioquin si hoc nequeat, repellendus est à denunciatione judiciali, utpote denunciatus delictum improbabile, nisi jam diffamatum esset. 7. Hæc omnia interrogatoria cum responsis Notarius adnotabit, exprimendo, quantum possibile est, eadem prorsus verba denunciatoris, etsi barbara, vel non satis emendata essent: deinde præleget denunciatori singula interrogata, & responsa, ut, si quid perperam respondit, corrigere possit, & simul ut Prælatus advertat, an nihil ex necessarijs omissum sit. Tandem tota denunciatio Actis inseretur sub hac forma v. g. Comparuit in præsentia R. P. Titij Provincialis (vel alterius Delegati) Frater Mævius, & coram eo denunciationem judicialem contra Fratrem, vel Patrem Lucium proposuit modò, ut sequitur (hic scribitur tota denunciatio, quæ optimè adnotatur cum interrogatis & responsis) Et cùm denunciator nihil ultra dicendum haberet, dimissus est. Acta sunt hæc Tusculi in domo nostra N. & per me Notarium conscripta anno, mense, die.

Actus III. Investigationis de Corpore Delicti.

27

Prælatus accepta, & bene considerata denunciatione, investigat de corpore delicti: & quidem si delictum est facti transeuntis, quod post se nullum relinquit vestigium, sufficit investigare delictum per conjecturas, & indicia, quæ aliquomodo suadeant illud commissum fuisse. Si verò delictum est facti permanentis, quod post se aliquod vestigium relinquit, opus est inspectione oculari, per quam constet de corpore delicti, Unde Prælatus per se vel per De-

legatum, seu Commissarium oculariter inspiciet, an v. g. homo sit occisus, an vulneratus, an vibices, aut cicatrices, aut alia signa ex percussione relicta habeat? item in materia furti, an arca aperta, effracta, spoliata fuerit? In crimine falsi, an extant literæ, vel sigilla falsificata, an moneta adulterata? &c. factisque necessarijs interrogatorijs ad eos, qui meliorem notitiam delicti habent, concludet hanc investigationem delicti, eamque Actis inferet Notarius sub hac forma v. g. Postquam R. P. Titius Prov. dictam denunciationem maturè considerasset, contulit se ad investigandum corpus delicti in præsentia horum, vel illorum, reperitque illud ita se habere, ut sequitur (hic exprimitur tota investigatio cum suis circumstantijs) & cùm aliud non esset investigandum, clausit prædictam investigationem. Acta sunt hæc in tali loco, & per me Notarium præsentem conscripta anno, mense, die.

Actus IV. Citationis Rei ad litem contestandam.

28

Citatio verbalis Rei ad contestationem litis non est necessaria in judicio Summario *Clem. 1. de V. S.* Fieri tamen potest à Prælato citra vitium processûs, & idque expediens quandoque erit ad processum abbreviandum. Unde Prælatus Reum diffamatum, vel judicialiter denunciatum, si ita expedire judicaverit, poterit ad se verbaliter per internuntium citare, eique non reprehensivè, aliàs calumniator foret Prælatus, sed simpliciter, & de plano proponere, quòd apud se diffamatus, vel judicialiter denunciatus, adeoque processui criminali subjiciendus sit. Si Reus sponte, & humiliter, sinè ulla jussione Prælati confiteatur delictum, non est ulterius procedendum ad receptionem testium, & alias probationes, cùm propria confessio sit optima probatio, sed statim ex propria confessione per sententiam definitivam condemnari potest, quæ sententia in scriptis concipi, & prælegi debet. *cit. Clem.*

C

Si Reus

Si Reus ita citatus dicat se nihil scire de tali delicto, Prælati pro tunc non potest eum interrogare juridicè, cum supponatur necdum habere semiplenam probationem; & licet denunciatori detulerit juramentum calumniæ, Reo tamen in criminalibus vel non potest, vel non solet illud deferre, ut melior sententia cum praxi docet. Tum quia generale *juramentum calumniae* est super credulitate bonæ causæ, Reus autem cum sciat, an comiserit, vel non comiserit delictum, non potest jurare super credulitate, sed super veritate delicti; tum quia in Reis criminaliter delatis periculum est perjuri. Sufficiet ergo juramentum de veritate dicenda, ut infra dicitur.

Si Reus vehementer est suspectus de fuga, poterit etiam ante semiplenam probationem citari realiter h. e. per incarcerationem custodiæ causâ. In hoc tamen Prælati sit valde circumspectus: Nam si injustè h. e. ante sententiam condemnativam, vel ante semiplenam probationem per unum testem, vel dum nulla est rationalis suspicio fugæ, incarceret Religiosum Reum, incurrit excommunicationem latæ sententiæ ex *can. si quis suadente*, 17. q. 4. ut clarè colligitur ex *c. 25. de sent. excom.* ubi permittuntur Clerici incarcerationi: *postquam fuerint de crimine canonicè condemnati.*

Actus V. Depositionis Testium.

29

Cum delictum non substat condemnationi, nisi legitime probetur, Prælati Reo etiam non citato (hæc enim citatio non requiritur in judicio Summario) procedere debet ad probationem, quæ in delictis plerumque fit per testes, aut violentas præsumptiones.

Unde I. si Prælati ex mero officio procedit per inquisitionem specialem contra Reum diffamatum, Edictio, vel viva voce vocat Subditos de familia Religiosa ad testimonium deponendum, quo casu, sicut Prælati habet jus & potestatem juridicè

interrogandi, ita subditi habent obligationem in conscientia dicendi veritatem. Si verò procedit per viam denunciationis judicialis, advocabit testes à denunciatore indicatos, & isti pariter tenentur veritatem dicere, cum juridicè interrogentur.

2. Prælati testem citare potest quocunque modo, vel per se oretenus vocando, aut monendo, vel per internuncium ei significando, ut compareat ad testimonium dicendum. Nec opus est hic decreto formaliter, & specificè citatorio, cum hoc non sit de substantia judicij Sumarij, sed pertineat ad solennitates, & apices Juris.

3. Testi comparenti Prælati indicit juramentum de veritate dicenda, quod juramentum coram ipso Prælati tanquam Judice præstandum est *c. 17. de testib. & at. test. Clem. 2. de V. S.* non attendit cæremonia accidentalit, an juretur tacitis vel propositis Evangelij, vel tædo Crucifixo &c. Porrò testis jurare debet super quinque capitulis, scil. *super tota veritate dicenda, super nulla falsitate intermissenda, super omni veritate dicenda pro utraque parte, super veritate dicenda, sive individualiter interrogetur, sive non, denique super eo, quòd nec ex aliqua passione, nec pro aliquo pretio testimonium sit dicturus.* Abbas in *c. 17. de testib.* addit sextum, quòd testis secretum suorum dictorum servaturus sit. Hoc autem juramentum de necessitate fieri debet, cum pro judicij Sumarij præscribatur in *cit. Clem.* Nulli enim testi non-jurato credi debet in alterius præjudicium, sive testis sit Religiosus, sive Sacerdos, sive Episcopus, sive Cardinalis, non obstante quacunque consuetudine, item non obstantibus Constitutionibus Religiosorum, quæ in hoc puncto irrationabiles sunt, & correctæ à SS. Canonibus, ut tenet communis DD. sententia ex *c. 51. de testib.* ubi non obstante Regula Minorum, quam Custos allegavit tanquam prohibitoriam talis juramenti, Honorius III. rescripsit, *quòd nullius testimonio, quantumcumque Religiosus existat, nisi juratus deposuerit, in alterius præju-*

præjudicium debet credi. Neque hoc juramentum remittere potest quisunque Prælati Regalis, imò probabilius nec Princeps etiam Ecclesiasticus saltè in judicio criminali, cùm Apostolus dicat *Hebr. 6. v. 16. omnis controversia eorum finis ad confirmationem est juramentum.* Licet autem pars ad verba remittere possit juramentum testium in causa Civili, præcisè bonum privatum partium concernente *c. 29. de testib.* non tamen illud remittere potest in causis criminalibus bonum publicum concernentibus, uti nec in causis Spiritualibus, & periculum animæ continentibus, uti in Matrimonialibus circa valorem intentatis, in Beneficialibus, professione Religiosa, & hujusmodi, cùm similes causæ non pendeant à privata partium voluntate. Ex hac doctrina habes 1. quòd Prælati Reg. non possit procedere contra Reum ex testimonijs non-juratis, vel depositis coram non-Judice, ut si deponeretur coram aliquo Sacerdote non habente speciale mandatum ad excipienda testimonia, imò, si causa agitur coram Prælato Provinciali, nec Prælati localis sinè speciali mandato testimonia validè excipere potest. *c. 4. de judic. & c. 8. de testib.* nam talia testimonia non sunt juridica, & processus ex illis factus non est legitimus. *Habes 2.* quòd testimonia non-jurata, cùm eis credi non debeat, nec semiplenam probationem faciant, adeoque non sufficiant ad incarcerandum Religiosum, imò si Prælati vi horum testimoniorum illum incarceraret, non evaderet excommunicationem Canonis, cùm injustè illum gravaret.

4. Præsitò à teste juramentò Prælati procedit ad examen testis, & præprimis abstinere debet ab *Interrogatorijs suggestivis.* quibus Judex in speciali suggerit, quid testis respondere debeat, v. g. an Titius viderit, quòd Cajus occiderit, vel vulneraverit Lucium hac die, hora, in tali loco, percutiendi illum gladio &c. nam suggestiones istæ, tanquam perniciosissimæ, & judiciorum everis, merito reprobantur

ab utroque Jure. Unde Judex primum proponit *Interrogatoria Generalia* interrogando testem: quo nomine vocetur? cuius sit ætatis, & conditionis? quod officium habeat? an sit inimicus Rei? an subornatus, & pecunia corruptus? an cum alijs testibus convenerit, vel ab aliquo eductus fuerit, quid deberet respondere? an sit amicus, vel familiaris denunciandi? &c. Deinde descendit ad *Interrogatoria specialia*, quæ ex ipso facto controverso, ejusque circumstantijs desumuntur, & numerantur decem in *c. 27. de testib. causa, persona, locus, tempus, visus, auditus, scientia, credulitas, fama, certitudo.* & interrogat testem v. g. an audiverit homicidium, vel furtum commissum fuisse? an interfuerit, vel viderit? quis illud commiserit? quo loco? quo tempore, & hora? &c. Ad hæc & similia interrogatoria quisque testis seorsim, & secretò coram Judice respondet singillatim, & viva voce: tum quia *testibus credendum est, non testimonijs l. 2. §. 2. ff. de testib.* seu vocaliter, non scripto deponentibus; tum quia testis prævidere non potuit omnia interrogatoria Judicis, adeoque non potuit competens in scriptura afferre testimonium. Item responsiones istæ debent esse claræ, & certæ, non obscuræ, & dubiæ, conformes articulo & interrogationi, si quid verò extravagans præter interrogationem testis responderit, habetur dictum pro non-deposito.

5. Notarius omnia interrogata Judicis, & responsa testis diligenter, & verè ut erant dicta annotat, finitoque examine, juxta receptam praxim, totam seriem examinis testi præleget, ut, si quid perperam respondit, emendare possit. Tum examen hoc in Acta refert sub hac forma v. g. Citatus P. Titius Religiosis nostræ Sacros, & in domo N. Concionari &c. comparuit coram A. R. P. Provinciali, & juratus testimonium in causa N. deposuit, ut sequitur: Ad primam interrogationem respondit &c. Quod testimonium sibi prælectum ratificavit, & imposto sibi silentio de se-

de secreto tenendo dimissus est. Acta sunt hæc in domo nostra, & per me Notarium præsentem conscripta anno, mense, die. Hæc quoque omnia in singulorum testimonium depositionibus servanda erunt.

30 Actus VI. Discussionis Attestationum.

Cùm Prælatus juridicè contra Reum ulterius procedere nequeant, nisi legitimæ probationes id suadeant: ideò maturè discutere debet depositiones testimonium, seu attestations, an sufficientes sint ad Reum juridicè citandum, aut condemnandum. Pro discerniculo, an probatio sit plena, vel semiplena, servient Regulæ seqq.

1. Duo testes idonei, & simul *con testes*, qui super eodem facto concorditer deponunt, faciunt plenam probationem, modò sint testes *de scientia* h. e. qui deponunt se factum scire, & causam suæ scientiæ dant ex sensu corporeo, quòd scil. delictum visibile per visum, seu proprijs oculis viderint, & delictum audibile, ut blasphemiam, vel calumniam per auditum, seu proprijs auribus perceperint à Reo perpetratum. Ità certa sententia ex c. 27. *de testib. can.* 15. *testes 2. q. 9.* ubi Calistus ait: *Testes per quamcumque scripturam testimonium non proferant, sed præsentem de his, que noverunt, & viderunt, veraciter testimonium dicant.*

2. Testes *de credulitate*, qui testantur se credere rem ità esse, item testes *de auditu auditus*, seu *de auditu alieno* per se, & regulariter parum vel nihil probant, præsertim in criminalibus. Ità com. Nam per cit. Jura, testes ut aliquid probent, debent esse testes de scientia, deponentes super eo, quòd noverunt, & viderunt, quales utique non sunt testes de credulitate, vel de auditu auditus, etsi *publica fama* accedat, quia *dictum unius facile sequitur multitudo*, c. 12. *de purg. Can.* Excipe nisi adsint violentæ præsumptiones, & indicia propinqua crimini, sine quibus testes de credulitate, vel auditu alieno nè quidem indicium faciunt ad torturam.

3. Testes *singulares*, qui super eodem facto uniformiter non deponunt, regulariter plenè non probant. c. 9. §. *quamquam. de Prob.* ubi rejicitur testimonium eorum, qui *in dicto sui testimonij sunt singulares*. Et quidem si testes sunt *singulares singularitate oblativa*, seu *adversativa*, aut *contraria*, dum unius testimonium contrariatur testimonio alterius, planè nihil probant, cùm testimonium unius evacuetur per contrarium testimonium alterius, nec sit ratio potius assentiendi huic, quàm alteri, ut patet in duobus senibus *Daniel*. 15. Unde rejiciendi essent testes, quorum unus diceret, quòd Cajus occiderit Titium in hoc cubiculo, & alter diceret, quòd occiderit in alio cubiculo, vel alio tempore & c. Si testes sunt *singulares singularitate diversificativa*, qui deponunt de factis diversis, non tamen sibi contrariantibus, neque se adjuvantibus, non probant plenè, cùm nullus eorum habeat contestem, regulariter autem quilibet in suo dicto probat semiplenè, ut si unus dicat Titium comisse fornicationem cum Berta, alter verò adulterium cum Titia. Si tamen tres vel quatuor testes idonei deponant super eodem facto in specie v. g. super fornicatione, & diversi sint solum circa locum, & tempus, plerumque sufficienter probant ad pœnam saltè arbitrariam, quia probato genere sufficienter probatur species, seu ut loquuntur Philosophi, probata specie probatur individuum, cùm species sine individo non existat, nisi falsitas testimonium aliunde colligatur, sicut in illis Senibus *Daniel*. 13. Denique si testes sint *singulares singularitate adminiculativa*, seu *cumulativa*, ità ut testimonium unius testis de visu adjuvetur per dictum alterius, qui ex auditu percepit delictum, vel vidit aliqua indicia disponentia ad delictum, vel cum eo connexa, regulariter non probant plenè ad pœnam ordinariam, sed plusquam semiplenè ad pœnam extraordinariam, seu arbitrariam, ut si unus testis dicat, quòd viderit Titium furantem, alter verò dicat, quòd

quòd viderit eum euntem ad talem locum cum his instrumentis, vel quòd viderit apud eum copiosam pecuniam &c. Jam si plures testes pro, & contra delictum testentur, regulariter, & cæteris paribus præferenda est potior pars testium concordantium, imò duo affirmativè, seu positivè deponentes præferendi sunt centum alijs negativè deponentibus, qui dicunt se non interfuisse, non recordari &c.

4. Testis sibi ipsi *contrarius*, qui in eodem judicio contraria, & inter se pugnantia deponit, nunc affirmando, nunc idem negando, nihil probat, neque sufficit ad incarcerationem, vel torturam. Nam non est ratio, cur uni potius, quàm alteri dicto credatur, nisi testis in continenti prius dictum revocaret, & emendaret. Sic non valet dictum testis, qui modò dicit, quòd Titius Cajum occiderit, modò id negat, vel quòd occiderit gladio, & deinde dicit, quòd occiderit cultro &c. Contrarietas autem in modo narrandi, vel circumstantijs impertinentibus ad principale factum non tollit fidem testi. Testis *varius* qui varia profert, non tamen inter se pugnantia, tunc tantum probat, si varietas non est circa factum principale, & circumstantias substantiales, alioquin in his varians, in effectu est testis sibi ipsi *contrarius* atque ita nihil probans. Plura de his vide in DD. ad *tit. de testibus*.

5. Fama sola, licet legitimè probetur per duos testes, nec semiplenè probat in criminalibus, quia in his requiruntur probationes luce meridiana clariore *l. fin. C. de probat.* Unde *testes de fama* alijs adminiculis non sufficiunt ad torturam, minùs ad penam ordinariam. Potest tamen Religioso vehementer diffamato indici purgatio Canonica. *can. 5. Presbyter. 2. q. 4.* Similiter *Testes ultronei*, seu non citati, vel à parte non producti, sed qui ultrò se offerunt ad testificandum, tanquam suspecti, rejiciendi sunt.

6. Præsumptiones violentæ, quæ desumuntur ex indicijs gravissimis, & delicto

proximis, plenè non probant in criminalibus majoribus, quæ in statu Regulari æquivalent capitalibus, ut si pro delicto infligenda esset pœna trirerium, perpetui carceris, ejectionis ex Religione &c. Nam juxta *l. fin. C. de probat. res criminalis debet esse instructa apertissimis documentis, vel indicijs ad probationem indubitatis, & luce clarioribus expedita.* Sed præsumptiones etiam violentæ regulariter non faciunt rem criminalem apertissimam, imò ab exemplis constat ejusmodi præsumptiones falsas fuisse, ergo. At in criminalibus minoribus præsumptiones violentæ, seu gravissimæ plerumque faciunt plenam probationem. *c. 2. & 12. 13. de presumpt.*

Ex his, & similibus perpenis videbit Prælatus, quanta probatio contra Reum allata sit.

Actus VII. Citationis Rei ad sui defensionem, & Confessionem. 31

Citato hæc non tantum de Jure positivo, sed etiam de Jure naturali est adeò necessaria, etiam in delicto notorio, ut sine illa processus sit nullus. Nam nullus inauditus condemnari debet. Ut autem rite fiat, observanda sunt seqq.

1. Si Prælatus ex inspectis testimonijs, vel alijs probationibus videt adesse plenam probationem per duos testes de scientia, vel per unum testem idoneum semiplenè probantem, vel per unum indicium violentum, quod saltè semiplenè probet, salvâ conscientia potest citare Reum verbaliter, & si opus sit, etiam realiter per incarcerationem, cum etiam semiplena probatio sufficiat ad torturandum, ergo multò magis ad incarcerationem custodiæ causâ. E contra si nec semiplena probatio adsit, Prælatus injustè, & invalidè citat Reum, cum non procedat ut Judex, imò si Religioso incarceret, utpote violentus aggressor Clerici, indubitatè incurrit excommunicationem Canonis.

2. Reo ob justam causam incarceratione custodiæ

custodiæ causâ (sine tali autem causa non est incarcerationandus) Prælatu confert se ad visitandam ejus cellam, seu locum habitationis, si id exposcat delictum facti permanentis, ut furtum, homicidium &c. an scilicet in tali loco reperiantur aliqua instrumenta, reliquiæ, aut alia indicia delicti, quæ omnia per Notarium adnotabuntur.

3. Prælatu Reum ex carcere citat ad suum tribunal, eumque coram se præsentem præmonet, quod ex depositionibus testium jus & potestatem habeat illum juridicè, & servato Juris ordine interrogandi, & consequenter Reus habeat in conscientia obligationem respondendi, ac veritatem fatendi. Tunc autem censetur Prælatu interrogare juridicè, seu servato Juris ordine, dum contra Reum adest saltem semiplena probatio per unum testem omni exceptione majorem, seu cui nulla exceptio opponi potest, qui de scientia & visu deposuit contra Reum. An verò Prælatu ad hoc, ut Reus sciat se interrogari Juridicè, teneatur eidem Reo dare copiam processûs, vel prælegere depositiones testium, an verò sufficiat in genere dicere delictum sufficienter esse probatum ad effectum interrogandi & respondendi, variant DD: Hoc posterius affirmant Clar, Bord, & alij, quia pro Judice stat præsumptio, quod Reum non decipiat. Illud autem prius requirunt Sanch, Lugo, Diana, & alij, quorum sententia humanior est, juxta quam Prælatu, tacito nomine denunciatoris, & testium, curabit Reo prælegi depositiones, seu testimonia, ut Reus non prætexat causam ignorantix, quod scilicet, nesciat, an juridicè sit interrogandus?

4. Prælatu, priusquam Reum interroget, indicet ei juramentum de veritate dicenda, ut præscribitur in *Clem. 2. de V. S.* & hoc juramentum tenetur præstare Reus, nisi justam causam haberet recusandi talem Prælatum, & coram eo non respondendi. Tunc Prælatu, abstinendo ab interrogatorijs suggestivis, incipit proponere interrogatoria generalia, & gradatim de-

scendit ad specialia, sicut in examine Testium, non plura simul, aut diversa, sed singula clarè, & distinctè formando. Jam si Reus fateatur delictum, non est torturandus, neque in illo casu, quo adest plena probatio, licet Reus persistat in negativa. Nam cessat finis torturæ, seu quæstionis severæ, scilicet causa eliciendæ veritatis, cum ex confessione Rei, vel ex plena probatione veritas habeatur sufficiens ad condemnationem. Si verò adest tantum semiplena probatio, & Reus persistit in negando, vel respondet indirectè, mancè, & confusè, Judex seriò, non tamen reprehensivè illum adhortabitur, ut consulendo conscientix suæ veritatem sincerè fateatur, & si nulla sit spes eliciendæ veritatis, differet Reum ad secundum, vel etiam tertium examen dando illi spatium sufficiens ad deliberandum de confessione facienda: tandem si in ultimo examine Reus non fateatur, Prælatu indicet ei quæstionem, seu torturam, cum sine illa nec ipsum condemnare possit, nec absolvere, nec delictum semiplenè probatum maneat impunitum. Interim

5. Prælatu Reo confesso, vel neganti quidem, at plenè convicto per duos testes, quibus casibus non est locus torturæ, tradit copiam processûs offensivi, ut se defendere possit contra imminens gravamen per sententiam inferendum, aut saltem ad mitigandam pœnam. Similiter Reo nec confesso, nec plenè convicto, Prælatu tradere debet copiam processûs, ut & iste contra imminens torturæ gravamen se defendere valeat, alioquin Reus indefensus injustè condemnaretur, aut torturæ subiretetur. Porrò copia processûs offensivi danda est Reo, si ve illam petat, si ve non, neque Reus defensionem suæ regulariter renunciare potest, nisi forsitan in delictis notorijs, in quibus certum est Reo nullam competere defensionem. Item, si per se insufficientis est, dandus est illi alter Religiosus criminalium judiciorum peritus per modum Advocati, aut Procuratoris, & si

talis

talis in Monasterio haberi nequit, constituendus est illi Laicus Advocatus Jurium peritus, nè Reus defectu scientiæ indefensus maneat. Cæterum ut aliàs dixi, in copia processûs non sunt exprimenda nomina Denunciatoris, & testium, nisi gravissima causa agitaretur, tunc enim iustitia dicitaret etiam denunciatoris & testium nomina exprimi debere, cum id necessarium foret ad justam Rei defensionem.

32 Actus VIII. Defensionis Rei.

Defensiones Rei sunt exceptiones legitimæ, per quas excluditur actio Criminalis, vel notabiliter minuitur, nè procedat ad pœnam ordinariam, cujusmodi defensiones, seu exceptiones possunt plures allegari quia per *reg. 20. in 6. nullus pluribus uti defensionibus prohibetur.*

Unde 1. Reus Regularis defendere se potest excipiendo, & recusando Prælatum ut suspectum, sub juramento allegando causam recusationis, quæ in criminalibus ferè unica est, scil. inimicitia capitalis, aut saltèm valde gravis, quæ legitimè probari debet coram majori Superiore, vel Arbitris, ad hoc specialiter electis, *can. 15. quod suspecti. 3. q. 5. & c. 41. de appell.* alioquin si recusans in probatione defecerit, condignè puniendus est. Cæteræ causæ recusationum, ut familiaritas vel consanguinitas, vel similis conjunctio cum parte adversa, uti etiam quòd Judex sit de altera factione, rarò in criminalibus, frequentius verò in causis Civilibus Regularium locum habent. Potest autem ex justa causa recusari non tantum Prælatus localis, sed etiam Provincialis, imò & Generalis, cum & isti homines sint suis passionibus subiecti. In dubio an causa recusationis sit sufficiens, multi stant pro Prælato recusato, alij pro recusante Reo, cujus partes videntur favorabiliores.

2. Reus defendi potest ex pluribus capitibus : 1. ex capite innocentie, ut si per testes probet, eo tempore, quo dicitur sa-

ctum delictum, se non fuisse in tali loco, 2. excipiendo contra dicta testium, quòd non sint jurata, clara, conformia & c. vel quòd testes causam suæ scientiæ non assignaverint. 3. excipiendo contra formam processûs, quòd in eo aliquid substantiale omissum fuerit. 4. excipiendo ex causa præscriptionis, quòd delicto jam sit præscriptum. 5. ad mitigandam pœnam allegari potest defectus sufficientis deliberationis, quam impeditit aliqua vehemens passio, ut furor, ira, amor, ætas tenera, aut alia causa, ut provocatio, ebrietas, necessitas defensionis, & hujusmodi.

3. Postquam Reus cum Advocato suo causam defensionis suæ formavit, præsentat eam Judici, & si necesse est, petit repetitionem testium, ut de novo examinentur super articulis à Reo formatis, vel producit pro se testes, qui evacuent testimonia priorum testium pro delicto deponentium. Prælatus autem, nè videatur negare defensionem Reo, tenetur petitioni ejus deferre, sed confrontationem cum testibus non admittit, quia confrontatio apud Viros Religiosos valde turpis est, dedecens statum Religiosum, & post se trahens plurima scandala, acincommoda, ut dissidia inter fratres, injurias, appetitum vindictæ & c.

4. Quæ hæcenus dicta sunt circa citationem, & defensionem Rei, omnia per Notarium præsentem annotabuntur in Actis, tum ad faciliorem probationem, cum etiam ad valorem processûs.

Actus IX. Quæstionis, seu Torturæ Rei.

33

Viso processu offensivo, & defensivo, si Reus efficaciter non diluit probationes contra se allatas, Prælatus in casu, quo locus est quæstioni, procedit ad torquendum Reum, ut veritatem, & plenam probationem per tormenta eliciat. Hinc

1. Religiosi etiam Sacerdotes, vel Superiores licitè subjiciuntur torturæ, cum nullo privilegio examinantur, imò de hodiernis moribus, teste Farin. & alijs Criminalistis,

nalitatis, nec Episcopi, aut Cardinales immunes sunt à tortura. Et quamvis olim de Jure antiquo Clerici & Religiosi non potuerint torqueri à Laicis, hodie tamen ex mandato Prælati Ecclesiastici possunt & debent torqueri à Laicis, sicut & incarcerari, aut alijs corporalibus pœnis castigari citra ullam excommunicationem Canonis *s. 35. de sent. excom.* Tum quia non reperitur facilè aliquis Clericus, aut Religiosus, qui tam crudele officium exercere velit; tum quia Religiosi sunt imperiti hujus artis, nescientes debite membra alligare, & cum moderamine tormenta applicare, adeoque vocandi sunt Carnifices, & alij Laici habentes peritiàm torturæ, prout hoc observat universalissima consuetudo Italiæ, teste Bordon. Guazin. Barbos. & alijs conformiter *tit. c. 35. quo corrigitur c. 24. de sent. excom.*

2. Ut Religiosus nec plenè convictus, nec confessus subijci possit quæstioni, seu torturæ, requiritur semiplena probatio, & aliquid ultra v. g. unus testis omni exceptione major, & aliquod indicium grave, seu adminiculum, ut confessio Rei extra judicium, publica infamia, vel infamia cum fuga, vel confessio à socijs criminis &c. Nam licèt ad torquendos Laicos sufficiat sola semiplena probatio, tamen ob reverentiam Status Clericalis & Religiosi, vi cujus præsumitur innocentia, & integritas vitæ, meritò potior pars DD. plus requirit ad torquendum Clericum, & Religiosum, quàm Laicum. Porrò tortura non adhibetur nisi in delictis gravioribus, quibus statuta est pœna corporalis gravior, quàm ipsa sit tortura, ut in foro Ecclesiastico pœna degradationis, perpetui carceris, treremium &c. Mitior autem debet esse tortura pro Clericis, & Religiosis, quàm pro Laicis, nè si modus excedatur, incurrat excommunicationem Canonis, & licèt Laicus bis torqueri possit, dum non variat, seu dum semper negat, ter verò, & non ultra, si variet, modò confitendo, modò negando, Religiosus tamen non debet, nisi semel torqueri, ut do-

cent Rodriq. Ant. à Spir. S. & alij, nisi super venient indicia prioribus longè graviora!

3. Positis requisitis sufficientibus ad torturam, Prælati non se solo, sed cum consilio Virorum gravium conficere debet Decretum torturæ, sicut id ipsum Judex Laicus solet observare. Nam in re tam gravi, & inemendabili non debet suæ tantùm, sed & aliorum prudentiæ inniti, nè forte ex aliquo defectu contingat ipsum errare, & injustè decernere torturam.

4. Confesto decreto torturæ Prælati iterum interrogat Reum, an veritatem fateri velit? & si in negativa persistat, jubet eum duci ad locum tormentorum, ubi constitutum rursus interrogat, & fateri nolentem præcipit torturæ subijci non ultra horam, intra ipsam autem torturam non sæpius, vel asperere, sed bis vel ter modestè interroget illum, an paratus sit veritatem dicere? si negando, totam torturam fortiter sustineat, reducendus est ad suum locum, nec ultra dammandus ad repetendam torturam, nisi graviora indicia supervenerint. Si verò intra torturam fateatur delictum, non valet confessio, nisi à Reo post tres, vel duos dies extra locum tormentorum seu ut loquuntur Criminalistæ, ad bancum Juris ratificetur. Quod si Religiosus neget, quod in tormentis confessus est, prudens Prælati, consideratis considerandis, arbitrabitur, an denuo torturæ subijciendus sit.

5. Tandem Prælati, post torturam unam cum negatione, vel post repetitam cum confessione intra tormenta, & negatione extra illa, procedit ad Rei absolutionem. An verò Reus in tali casu sit absolutè, & simpliciter absolvendus, dubitant DD. & quidem Clarus, Fasinae, & alij asserunt absolvendum esse tantùm limitatè, & sub conditione, nisi nova, & vehementiora indicia superveniant. Gomez verò & alij docent Reum, qui fortiter torturam sustinuit, simpliciter & omnino esse absolvendum, ità ut Judex non possit relinquere causam indecisam. Prior sententia ac-

comino-

comodatur Reus Laicis, qui in atrocissimis delictis, licet plenè convicti sint, non tamen confessi, trahuntur ad torturam, eaque toleratà non solent simpliciter absolvi, sed vel conditionarè, vel condemnantur ad pœnam arbitrariam. Posterior sententia accommodanda est Clericis, & Religiosis præsertim in illo casu, quo tracti sunt ad torturam ob sola indicia, & semiplenam probationem, quia talia indicia, & dicta unius sufficenter purgata sunt per tormenta, adeoque Reus simpliciter absolvendus est. Cæterum Reus, etsi in progressu examinis falsa protulerit, nequit propterea tanquam perjurus in foro externo puniri, nec ob torturam fit infamis infamiâ Juris, aut facti. Clar. & alij. Hæc omnia gesta ante, in, & post torturam Notarius diligenter, & sincerè in Acta referet. Nec pluribus de hac materia amplissima dissero, cum in nostris partibus vix unquam deveniatur ad torturam Clericorum, & Religiosorum.

34 Actus X. Sententiæ à Judice ferendæ.

PRælatus absoluto processu offensivo, & defensivo, non tenetur præmittere *conclusionem in causa*, interrogando partes, an ulterioribus probationibus renuncient, cum Conclusio ista spectet ad apices Juris *Clem. 2. de V. S.* sed statim accingere se potest ad ferendam sententiam, observando sequentia :

1. Sententia non potest validè ferri, nisi formato, & præmissio processu saltèm (sumario, & etiam in delictis notorijs, ita omnes. Nam Prælatus debet sententiam ferre ut Judex, seu ex notitia publica, sine processu autem non habet notitiam publicam, quæ hauritur ex allegatis & probatis. Unde necesse est, ut prius vocaverit Reum ad sui defensionem, sicut supra dictum, eum etiam in notorijs locus esse possit defensionis, ut si quis notoriè occidit, forsan potest se defendere, quia eo tempore furiosus fuit, vel occidit ad tutelam sui cor-

poris. Et sic intelligendum est c. 21. *de ju-rej.* quòd in notorijs non sit ordo judicarius observandus, puta plenarius, licet summarius de Jure naturali observari debeat, nè præposterè sententia feratur Reo inaudito.

2. Prælatus maturè discussio processu, si Reus per duos testes idoneos, seu omni exceptione majores convictus est, licet non sit confessus, procedit ad conficiendum in scriptis decretum sententiæ condemnatoriæ exprimendo in illa pœnam delicto statutam secundùm Regulas & Constitutiones suæ Religionis, vel his deficientibus secundùm Jus commune, vel si nullo Jure pœna sit taxata, infligit pœnam arbitrariam delicto proportionatam. Plerumque autem Prælatus, præsertim si potestatem habeat ex justa causa dispensandi in Constitutionibus, sicut apud nos, mitigare solet pœnam ijs, qui delictum sponte confessi sunt, & humiliter se subiecerunt correctioni cum notabili proposito emendationis, vel qui prima vice ex fragilitate, & vehementi passione deliquerunt. E contra rigor Juris observandus, imò quandoque exasperandus est contra eos, qui deliberatè, pertinaciter, frequenter, vel cum relapsu aut recidiva post punitionem graviter peccaverunt.

3. Confectâ sententiâ Prælatus citat Reum ad illam audiendam, (nisi forsan gravissima causa suaderet sententiam in carcere prælegendam) eoque præsentè idem Prælatus sedens vel stans, per se de Jure communi, vel per Notarium de consuetudine, taxat sententiam prælegit prius exprimendo delictum, vel delicta, deinde subdendo pœnam, annum, mensem, diem. Non refert autem, an sententia à Prælo feratur de die, vel de nocte, an die juridico, seu non feriato, an verò feriato, licet ob reverentiam diei festi convenientius non esset ferenda, nisi die non feriato : item an sententia constet certis formulis v. g. in principio : *in nomine Christi, vel Domini amen.* & in fine : *lecta & publicata* &c. nam hæc omnia sunt de apicibus

Juris, adeoque non fringunt Judices Regulares. Debet autem Prælati Regularis vel Notarius, vel uterque subscribere sententiam, non quidem ad ejus substantiam, quia etiam sine tali subscriptione valeret, sed ad faciliorem probationem, cujus causâ etiam sigillum Prælati solet apponi. Quodsi delicto annexa est Censura excommunicationis, vel alia, absolutio ab illa, cum debeat esse judicialis, exprimi debet in sententia antè condemnationem, uti & dispensatio in irregularitate, si quam Reus incurrit. Formula sententiæ pro casu, quo Religiosus profugit animo vagandi, in fuga temere habitum dimisit, & Sacrum fecit, potest esse hæc brevissima :

In nomine Domini Amen.

Nos Titius Religiosis N. per Provinciam N. Provincialis, Diligenter perpenso processu offensivo, & defensivo in causa Caji Religiosis nostræ Sacerdotis, qui tanquam fugitivus vagatus est per mensem, in fuga habitum Religiosis dimisit, & assumpto habitu sæculari ter Missam fecit (hic addi potest, non tamen necessariò debet causa movens ad condemnationem v. g. quæ omnia, vel quia hæc omnia delicta juridicè de illo probata erant, vel ipse, legitimè interrogatus, confessus est) imprimis absolvimus illum à vinculo excommunicationis, quam incurrit propter temerariam dimissionem habitus Religiosi, & dispensamus cum illo in irregularitate, quam contraxit violando Censuram, seu in Excommunicatione facièdo Missam; deinde condemnamus eum ad pœnam (hic exprimitur certa pœna à Religione taxata) Actum in Domo nostra N. anno Domini, die mensis,

Titius Provincialis &c.

Lata, lecta, & publicata fuit hæc sententia præsentè dicto Reo in loco v. g. in Cella seu Camera residentie Provincialis.

Lucius Secretarius, seu
Notarius de mandato.

Falsiores formulas recentent Scriptores Regg. Bordonus in *Praxi Crim.* c. 100, Ant.

à Spir. S. &c. Sed hæc, quibuscumque verbis fieri possunt, dummodo substantialia exprimentur, sicut in sententia condemnatoria debet exprimi delictum, condemnatio, & pœna, & si opus est, absolutio à Censuris, vel dispensatio in irregularitate. Si verò Sententia est absolutoria, exprimi debet delictum, & absolutio, causa autem, seu motivum condemnandi, aut absolvendi utiliter quidem exprimitur, non tamen necessariò, cum tacitè insit, neque ullo Jure præsertim in Judicio Sumario exprimi præcipiatur.

Actus XI. Appellationis à Sententia. 35

SI Reus acquiescit sententiæ latæ, danda est executioni, & pœna à Reo sustinenda. Si verò sententia injustè gravat Reum, & is ad majorem Judicem appellat, Judex deferre debet appellationi, circa quam seqq. notanda erunt :

I. Regulares in causa correctionis, & discipline Religiosæ non possunt appellare, dum scil. Superior securadum statuta mortificationes, & alias pœnitentias injungit, non potestate judiciali, sed paterna, aut Dominica idque ad conservandam disciplinam Regularem. Ità c. 3. de appell. ubi ratio præmittitur : *quia remedium appellationis non idè est inventum, ut alicui à Religiosis, & ordinis observantia exorbitanti, debeat in sua nequitia patrocinium exhibere.* Sic præter alia Jura graviter, & omnino appellationes istas prohibet Trid. S. 13. c. 1. S. 24. c. 10. de refor. adeoque non obstante quacunque appellatione Prælati ad correctionis regularis executionem procedere potest, & debet, ut si Subditus non comparet in communibus exercitijs Spiritualibus, si officium suum non exequitur &c. & Prælati ei injungit pœnam à Religione taxatam; tunc enim subditus eam exequi tenetur, non obstante quacunque appellatione, utpote irrationabili, cum iniquitatis redarguat Regulam, aut SS. Canones. Excipie, nisi Superior in corrigendo excedat modum

modum à Regula, vel SS. Canonibus præscriptum, tunc enim ab eo ut injustè gravante licitè appellatur, ut si pro pœna unius jejunii infligeret pœnam duorum, vel trium jejuniorum *Trid. cit. S. 12. c. 1. de reser.* in hac autem appellatione exprimi debet, quòd Superior in corrigendo modum excesserit, ut Judex appellationis cognoscat appellatum esse in casu permisso. Cæterum Prælati esse discernere pœnas à Regula statutas, saltè ex subiecta materia, quæ scilicet pœnæ infligendæ sint ex potestate paterna, aut Dominica, & quæ ex potestate Judiciali, nè forsan per imprudentiam, aut indiseretum zelum, tanquam Pater infligat pœnas, quas infligere non potest, nisi ut Judex.

2. Subditus Regularis à sententia Judiciali Prælati appellare non potest, nisi in gravamine notorio, & manifestè injusto, neque sufficit gravamen dubium. Ità com. Scriptorum Regg. Nam si Prælati puniant delinquentes secundum suam Regulam, tam Jus commune c. 2. & 26. de appell. quàm variæ Constitutiones Pontificiæ Regularibus concessæ, prohibent omnem appellationem, utpote frivolam, cum Regula, & Jus præscribens pœnas non gravet, ergo. Tunc autem censetur esse gravamen notorium, dum Prælati delicto infligit graviorem pœnam, quàm sit à Regula taxata, ut carcerem quadrimestrem loco trimestris, vel si infligat abstinentiam bi-quanam à cibo, & potu, quia hæc pœna irrationabilis est, & moraliter impossibilis, puta per duos dies pane, & aqua carcere, cum etiam per unum diem carcere pane & aqua sit pœna satis crudelis. Quia verò Prælati Regg. quibus cordi est justitia, & paterna charitas, non facillè excedunt in pœnis, ideò vix unquam locus erit appellationi ab eorum sententijs, sive definitivis, sive interlocutorijs, nisi interlocutoria contineret gravamen notorium per definitivam irreparabile, sicut de carcere dicitur declarasse S. Congr. si scilicet aliquis per interlocutoriam esset incarcerationis in casu,

quo Regula carcerem non præscribit, vel non adest causa de Jure sufficiens ad incarcerationem.

3. Forma in Appellationibus Regg. consistit in seqq. 1. Reus de Jure comuni intra decem dies appellare debet, quibus lapsis expirat fatalia appellationis interponendæ, & sententia transit in rem judicatam. Quia verò per *Clem. 2. de V. S.* appellationes dilatoriæ non sunt observandæ in judicio Sumario, poterit Prælati terminum istum restringere ad duos vel tres dies, hi enim sufficiunt homini Religioso ad deliberandum, an appellare velit, nisi causa gravissima aliud exigeret. 2. Reus volens appellare exprimere debet causam legitimam saltè in genere v. g. *appello quia Prælati excessit modum in me puniendo*, alioquin sine tali causa Prælati non deferet appellationi, utpote frivola, & frustratoria. 3. Petuntur Apostoli, seu literæ reverentiales ad majorem Judicem, & quidem gradatim à Prælato locali ad Provinciale, ab hoc ad Generalem, tum ad Protectorem, S. Congregationem, & tandem ad Papam. Ità decrevit S. Congr. teste *Lezana*, & alij. Et licet ad Papam immediatè appellari possit, in cæteris tamen servandus est ordo præscriptus utpote conformis Juri. Si Legati à latere, aut Nuntij Apostolici habent specialem facultatem audiendi causas Regularium, potest quidem ad illos appellari, sed non immediate, bene verò servato ordine, ut primùm à Generali ad eos appelletur, nisi forsan & hanc potestatem haberent, ut immediatè ad eos appellari possit, quo sensu vera est sententia Donati concedentis hanc immediatam appellationem. Appellare autem ad Tribunalia Secularia prohibetur Regularibus sub excommunicatione Papæ reservata, ut ex varijs Bullis Pontificium refert *Peyrin*. 4. Tandem Prælati tanquam Judex à quo determinat appellanti tempus sufficiens, intra quod Apostoli præsententur Judici ad quem, atque ità appellatio introducatur, congruo tempore finienda, scilicet, intra an-

num, quod tamen tempus est hodie serè
arbitrarium. §. Regulariter loquendo Re-
ligiosus non potest appellare realiter, puta
exeundo de claustro, & recurrendo ad ma-
jorem Superiorem, sed ità profugus tan-
quam defensor sui instituti puniendus est.
Trid. S. 25. c. 4. de Regg. quod maximè
procedit, si jam gravamen est illatum, &
toleratum, quia tunc contra Superiorem,
qui gravavit, suppetunt ordinaria remedia
Juris. At si gravamen est injustum supra
modum, primò inferendum, quod aliter
evitari nequit, nisi per recursum ad Superi-
orem, ex comuni sententia, recursus iste
est permissus, cum Jus naturale concedat
cuilibet injustum gravamen quoquo mo-
do declinare, ut proinde de hoc casu non
procedat Tridentinum. Et hæc de Ordine
Actuum judicialium in Processu Criminali
Summario, quò utinam in Religiosis
Familijs nunquam opus sit.

§. V.

36 De Pœna Ejectionis ex Religione.

IN ejectione Religiosorum ex Ordine ser-
vandam est Decretum S. Congregatio-
nis Concilij autoritate Urbani VIII. edi-
tum, incip. S. Congregatio Cavdd. die 21.
Sept. 1624. cum moderamine Innocentij
XI. Const. 113. incip. *Instantibus Procura-*
tatoribus. die 24. Julij 1694. Quamvis au-
tem multi Scriptores dicant Decreta ista in
certis Provincijs non esse usurecepta, uti
nec Decreta Clem. VIII. & Urbani VIII. de
reformatione Regg. quod ego hic non dis-
puto, tamen in Religione nostra, uti & in
hac Provincia, Decreta ista ut præscribitur,
annuatim apud nos leguntur, & observari
jubentur. Hic non omnia, sed præcipua
dubia circa ejectionem resolventur.

1. Nullus Religiosus professus ejici po-
test, nisi ob solam causam incorrigibilita-
tis, quæ de Jure communi consistit in hoc,
quòd Religiosus grave delictum committens
post trinam admonitionem, & correctio-
nem se non emendet. Ità com. DD. ex

c. 10. de judic. c. fm. de statu Monach. Un-
de per cit. Decr. revocata sunt privilegia
Regg. concedentia ejectionum ob unum
gravius delictum, ut homicidium, furtum,
apostasiam à Religione &c. sed ad minus
requiritur ut delictum ter sit commissum, &
semper correctum cum monitione Rei.
Parum autem refert, an Religiosus relapsus
sit in idem delictum, an verò in aliud gra-
ve, aut gravius, genere, aut specie diver-
sum, arg. c. 35. de sent. excom. ibi: *ad se-*
milia, vel pejora. Insuper S. Bonav. q. 14.
super Reg. S. Francisci, & cum eo Rodriq.
Sanch. Reiff. & alij requirunt, ut delicta ista
sint publica non solum inter Fratres, sed e-
tiam inter sæculares, ità ut delinquens sine
infamix nota non possit in ordine retineri.
Sed quia præsumptio justitiæ stat pro Judi-
ce Regulari ejiciente, alij Doctores hanc
publicitatis conditionem non requirunt,
cum id nullo Jure statuatur.

2. De Jure speciali cit. *Decreti. §. ad hæc.*
ad incorrigibilitatem requiritur, ut Reli-
giosus unius anni spatio in jejunio, & pœ-
nitentia probetur in carceribus, & si non re-
sipuerit, tandem ejici possit. Hæc dispo-
sitis limitata est per Innoc. XII. cit. *Const.*
§. 2. ubi annus incarcerationis reducitur
ad sex menses continuos, & hoc Jus no-
vum hodie observandum est. Porrò cum
Pontifices generaliter dicant incarcerationum
mortificari debet in jejunio, & pœnitentijs,
arbitrio Superioris relinquatur determinare
jejunia, & alias mortificationes, ut cilicia,
disciplinas, humicubationes &c. Et quia
in Religione nostra bis intra septimanam
servatur jejunium ab omnibus, incarcerationum
superaddi potest tertium, etiam quan-
doque in pane, & aqua, licet Decreto Pon-
tificio satisfaceret per jejunium Ecclesiasticum
saltem bis in hebdomade toleratum.

3. Judices in causis Regularium in cor-
rigibilium ad effectum ejectionis ex cit.
Decr. §. elapso. sunt Generalis, & sex Pa-
tres graviore eligendi in singulis Capitulis
Generalibus, at de Jure novo ex cit.
Const. Innocentiana §. 3. potestas ista exten-
ditur

ditur ad Provinciale, & sex graves Patres à Capitulo Provinciali electos, & à Generali confirmatos, qui incorrigibiles suæ Provinciæ ejicere possint accedente approbatione Generalis. Notant autem hic DD. quòd qualitas *gravitatis* in dictis Patribus requisita, non intelligatur de Patribus in Religione Senioribus, sed potiùs de illis, sive Seniores, sive juniores sint, qui præstant scientiâ juridicâ circa processus Criminales, cum causa ejectionis, utpote gravissima, magnam exigat cautelam, nè ullus defectus in processu committatur. Porrò sex isti Patres eligendi sunt capitulariter, seu à Capitulo etiam viva voce, cum in hac electione non sit necessariò servanda forma c. 42. de Elect. & Trid. S. 25. c. 6. de Regg. quæ pro electione ad Superioratu præscribitur.

4. Sex dicti Patres in judicio ejectionis habent votum decisivum, seu jurisdictionem communiter cum Generali, vel Provinciali, ut nec illi sine isto, nec sine illis procedere possit. Nam hæc forma præscribitur in *cit. Decr. Urbani VIII.* & *Const. Innocentij XII.* & utrobique copulativa ponitur: *de consilio, & assensu*, adeoque si septem isti Judices discordent, prævalet major pars. Jam si aliquis horum sex Patrum moriatur, Generalis, vel Provincialis non potest in locum ejus alium substituere, ut respondit S. Congr. sed recurri debet ad eandem S. Congr. Quia verò recursus iste quandoque est difficilis, suadent Scriptores Kegg. ut in Capitulo eligantur etiam duo substituti; qui vices defunctorum supplere possint; vel ut Capitulum Generale Patri Generali, & Provinciale-P, Provinciali deleget facultatem eligendi alios in locum defunctorum. Hoc posterius non audeo approbare, cum notabiliter imutet dispositionem Pontificiam circa electionem horum Conjudicum à Capitulo faciendam.

5. Praxis hujus judicij consistit in seq. 1. constare debet, quòd Religiosus binis vicibus deliquerit, & bis correctus, ac monitus fuerit cum, vel sine processu, jam circa

tertium delictum necessariò faciendus est processus. 2. Plenè probato delicto, Reòque audito, Generalis, vel Provincialis pronunciat sententiam interlocutoriam (definitivam enim non potest adhuc pronunciare, cum stante Jure novo non constet de incorrigibilitate ante semestrem carcerem) quòd Reus conjiciendus sit in carcerem ad effectum probandæ incorrigibilitatis. 3. Reo constituto in carcere Custos carceris diligenter observat, an jejunia, & pœnitentias sibi à Superiore determinatas adimpleat. Imò expedit, ut Superior quandoque ad incarcerationem mittat graves Viros, qui explorent inclinationem illius. Et quidem si incarcerationis indignè ferat jejunia, & alias pœnitentias, prorumpendo in verba maledica, iræ, & impatientiæ significativa, & multò magis si finitio carceris terminò ipse consteatur se esse incorrigibilem, tunc ex his, vel propria confessione habendus est pro incorrigibili. Si verò patienter, & humiliter carcerem cum pœnis sustineat, interim præsumitur emendatus, quæ præsumptio cessat, si libertati restitutus rursus in grave delictum cadat, quia tunc apparet emendationem non fuisse seriam, sed simulatam, adeoque sine iterato carcere habendus est pro incorrigibili, ex com. DD. quia Pontifices duplicem incarcerationem non præscribunt, cum delictum post toleratos carceres commissum, relativè ad priora sufficiens sit ad indicandam incorrigibilitatem, & cons. ad pœnam ejectionis. 4. Lapsò semestris carceris termino, si Reus invenitur incorrigibilis, processus plenè facitur cum declaratione incorrigibilitatis, & infligendæ ejectionis. 5. Interim citatur Reus, ut se defendat, & respondeat, an justam causam habeat, ob quam non debeat declarari incorrigibilis, & condemnari ad ejectionem. 6. tandem si nullam justam causam alleget, fertur sententia definitiva ejectionis, *salvo semper Sanctæ Sedis, & S. Congregationis Concilij in casu recursus, & appellationis autoritate. cit. Const. Innoc. Latam sententiam*

tentiam Prælati Ordinario loci notificat, cuius etiam jurisdictioni eiectionis subicitur. Quia verò in *cit. Decr.* sat clarè non determinatur Ordinarius, comùniter dicunt DD. in arbitrio eiectionis esse eligere sibi Ordinarium, cui subdatur figendo domicilium, & ad talem Ordinarium Superior sententiam eiectionis transmittet.

6. An eiectionis ipso Jure suspensus sit ab exercitio Ordinum, valde dubium est. Affirmant nonnulli, alij negant, ut Sanch. Pellic. Ant. à Spir. S. & c. dicentes Eiectionem non aliter suspensum esse, nisi pœna suspensionis in sententia eiectionis exprimitur. Nam verba Decreti: *sint perpetuò suspensè ab exercitio Ordinum*, utpote in futuro concepta, significant suspensionem ferendæ sententiæ. Item dato, non concessio, quòd verba ista significant suspensionem latæ sententiæ, tamen suspensio ista non incurritur, nisi infigatur per sententiam: nam ex communi, & certo consensu Canonistarum, & TT. nulla pœna vindicata, etsi ipso Jure lata sit, in effectum obligat, nisi post sententiam Judicis, sed suspensio ista est pœna vindicativa: non enim fertur ut censura propter contumaciam, sed ut pœna perpetua propter incorrigibilitatem, ut de se patet, ergo nisi exprimitur in sententia, non obligat Eiectionem, quò minus Misfam facere, & alios actus Ordinum exercere possit. Unde, nisi Regula contrarium statuat, vel gravitas delictorum id exposcat, ut Prælati suspendat Eiectionem, suadere quandoque potest commiseratio suspensionem istam non ferri, nè eiectionis pœna suspensionis ca: eat, & in opprobrium status Clericalis mendicare, aut furari cogatur, præsertim si regressus in Religionem sit difficilis. Videntur quoque Superiores posse relaxare dictam Suspensionem, cum soli Ordinario prohibeatur ejus relaxatio. Quod maximè procedit in illis Provinciis, ubi Decreta ista vel non sunt usurecepta, vel saltè non cum tanto rigore. Confirmat id ipsum Ant. à Spir. S. Tr. 2. dist. 6. Sect. 7. §. 9. ex usu communi, vi cu-

jus Eiectionis Ordines exercent, hunc tamen usum allegare non possum in nostris Provinciis, ubi eiectiones Religiosorum sunt rarissimæ.

7. Religiosus eiectionis non fit sui juris, ut pro placito suo manere possit in seculo, sed in conscientia tenetur se emendare non solum modò generali, sicut quilibet peccator, sed modo speciali ad effectum receptionis. Ità hodie communis & vera sententia contra Navarum, & antiquiores, qui ante Decretum Urbani VIII. scripserunt, quibus etiam adhæsit Bordonus, sed quod perperam tenuit, retractavit dicens sententiam nostram comunem esse omnino certissimam. Nam juxta *c. fin. de Regg.* innovatum ab Urbano VIII. Prælati Regg. tenentur fugitivos & eiectionis anuatum perquirere, & per Censuras adigere ad redeundum ad Religionem (salvo moderamine Urbani VIII. circa literas, emendationis testes, ab Ordinario ferendas) quæ potestas profus esset inutilis, si Eiectionis fieret sui juris, & in conscientia non teneretur redire ad Religionem. Nec obstat futile argumentum, quòd Eiectionis accommodare se possit, & parere sententiæ Judicis: nam sententia eiectionis de Jure antiquo, & novo tacitam habet conditionem, *donec te emendaveris, & dignum reddideris iterata susceptione*. Excipe, nisi Eiectionis sine gravi scandalo, & incommodo recipi non possit in eodem Monasterio, vel in eadem Provincia, tunc enim in alio Monasterio, vel Provincia ejusdem Ordinis collocandus esset ex dispositione *cit. c. fin. de Regg.* Redux autem Eiectionis retinet locum suæ professionis, nisi per sententiam illo spoliatus fuisset, vel nisi Regula contrarium quid statuat.

§. VI.

De Pœnis Apostatarum, & Fugitivorum.

37

Apostata propriè est ille, qui sine licentia Superiorum recedit à Religione animo nunquam redeundi, sive retineat, si-
ve de-

ve deponat habitum. *Fugitivus* est, qui sine licentia Superiorum exit e Monasterio animo vagandi tantum, & iterum redeundi, sive id faciat retento, sive dimisso habitu. Hodie ex Concilio Trid. S. 25. c. 4. de Regg. pro fugitivis habentur etiam illi, qui sine licentia Superioris recedunt prætextu accedendi majores Superiores, vel Sedem Apostolicam ex Const. 7. Sixti V. incip. *Cum de omnibus*. & alia incip. *Ad Romanum spectat*, quia verò in his mentio fit *gravaminum à Superiore illatorum*, non autem injustè inferendorum, communis DD. habet, Religiosum non haberi pro fugitivo, qui ad majorem Superiorem abire ex causa declinandi gravamen notoriè injustum primò inferendum, & non reparabile, quale etiam est injustus carcer, ut fertur declarasse S. Congr. Hoc tamen casu expedit, ut abire volens coram duobus gravibus Fratribus hanc causam abeundi exprimat, Jam

1. Apostatæ, & fugitivi ipso facto incurrunt excommunicationem, non tamen pñis, nisi deposito habitu. Ità c. 2. *ut periculosa Nè Clerici, vel Monach. in 6.* At si retineant habitum, & quamdiu illum retinent, nullam excommunicationem, nec aliam pœnam de Jure comuni incurrunt, ut communis docet Canonistarum contra paucos, qui non sine magna violentia *cit. c. 2.* extendunt ad fugitivos habitum retinentes: nam in *d. c. excommunicatione* fertur tantum in eos, qui fugiunt dimisso habitu, aut accedunt foris ad studia literarum sine licentia Prælatorum. Hæc autem Constitutio, utpote pœnalis, non est extendenda ad casum non expressum, per *reg. odia, in 6.* Nec obstat Const. Pauli IV. incip. *Postquam Divina. 13. Cal. Aug. 1558.* nam reducta est ad terminos Juris communis à Pio IV. Const. incip. *Sedes Apostolica. 3. Non. Sept. 1560.* & aliunde in ipsa non agitur nisi de Apostatis qualificatis cum conditionibus ibi expressis. Aliam Constitutionem, quæ Apostatis, aut fugitivis habitum retinentibus, excommunicationem infligat, hæcenus

non inveni, nec censeo in his pœnibus extensiones esse faciendas à particulari concessione, si quibus aliquando facta est,

2. Apostata, & fugitivus non gaudet privilegij sui Ordinis. Trid. S. 25. c. 19. de Regg. & in apostasia ordinem suscipiens, manet suspensus *c. fin. de Apost.* Ex sola autem apostasia non sunt irregulares ad ordines, sed tantum secundum quid, nè in apostasia ordinari, aut Ordines in apostasia susceptos exercere possint. *can. fin. d. 50.* Tandem qui sine speciali licentia Generalis, vel Provincialis, aut Protectoris Romam proficiscuntur, biesio privantur voce activa, & passiva ex Decreto Clem. VIII. & Urbani VIII. Reliquiæ pœnæ Apostatarum & fugitivorum defumendæ sunt ex statutis cujusque Religionis. Sic apud nos privantur loco professionis, intellige post sententiam Judicis, & nisi saltè per triennium religiosè vixerint, non sunt promovendi ad officia honorifica ut Concionatorum & c. ut respondit Capitulum Generale *an. 1712.* Qui noctu de clausura furtivè exeunt, graviter quidem peccant, & vi Decreti Clementini apud nos casum reservatum incurrunt, non tamen sunt ipso facto excommunicati, nisi deposito habitu vagentur: nam talis exitus speciem habet fugæ, ergo si habitus deponatur, locus erit excommunicationi *c. 2. Nè Clerici. in 6.* Cæterum pro Apostatis, & fugitivis usitata apud Regulares pœna est carcer, ut, qui per exitum libertatem quæserunt, per carcerem libertate priventur.

§. VII.

De Pœna Incarcerationis.

38

Carcer importat locum privativum libertatis ad certa exercitia membrorum corporalium attamen sine violentia membris adhibita, qualis est in ligatione, & sine custodia viva, qualis est in captivitate, aliquando tamen omnia ista tria concurrunt, ut si carceratus compedibus confringatur, & ab hominibus custodiatur,

Is pro-

Is proinde dicitur propriè carceratus, qui potestatem physicam, seu naturalem non habet ad exeundum, & ità etiam propria cella, seu cubiculum Religiosi potest ei esse carcer, si obseretur, seu ità claudatur, ut Religiosus inde pro placito exire non possit. E contrà si Superior præcipiat Religiosum manere in cubiculo, non auferendo ei potestatem physicam, seu libertatem ad exeundem, sed tantum restringendo potestatem moralem, nè licitè exire possit, cubiculum hoc casu non est carcer. Porro licet de Jure Civili carcer non sit pœna, sed custodia *l. 8. §. 9. ff. & l. 6. C. de penis.* tamen de Jure Can. Carcer non tantum est ad custodiam, sed etiam ad pœnam vindicativam *c. 3. de pen. in 6. c. 35. de sent. excom.* Cùm enim SS. Canones non possint infligere pœnam mortis, vel mutilationis, nè crimina manerent impunita in locum harum pœnarum suffectus est carcer, de quo hic breviter.

1. Carcer Ecclesiasticus pro Clericis, & Regularibus non debet esse squalidus, subterraneus, sordidus, aut corporis afflictivus, sed decens, lucidus, & conveniens qualitati criminis, & personarum. Ità omnes, & Trid. *S. 25. c. 6. de refor.* ibi: *in omnibus autem casibus ea ratio habeatur, ut juxta qualitatem delicti, ac personarum, delinquentes ipsi in loco decenti custodiantur.* Nam valde indecens, & crudele est, ut Clerici, & personæ Deo sacræ per tetros carceres magis crucientur, quàm ipsa morte, cùm tamen mitius cum ijs agendum passim Jura admoneant. Unde si Prælatus in qualitate carceris excedat, procul dubio ex comuni sententia Excommunicationem Canonis non evitabit *arg. c. 15. de sent. excom.* Si verò delictum sit valde atrox, carcer alio modo exasperari poterit, scil. ut incarceratus plerumque *pæna doloris, & aquâ angustia* sustentetur *c. 27. in fin. de V. S.*

2. Carcer apud Regulares est pœna valde gravis, dedecorosa, & pariens damninè irreparabile in fama, & honore. Ità com. DD. ex plurimis Juribus, quæ carceris pœ-

nam non infligunt, nisi pro delictis gravibus, & atrocibus; pœna verò perpetui carceris tunc solum habet locum, quando patratum est delictum, cui de Jure Civili debetur ultimum supplicium, non quæcunque, sed qualificatum, ut ignis, rotæ, lacerationis membrorum &c. *arg. c. pen. & ult. de Hæret.* Unde ad pœnam carceris lentè, & maturè festinandum.

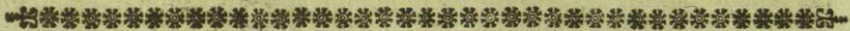
3. Prælatus non potest infligere pœnam Carceris, nisi ex potestate judiciali, scil. plenè probato delicto gravi, & enormi, ut est homicidium, Simonia, apostasia, furtivus nocturnus exitus de Monasterio, delicta carnis &c. Nam tanta pœna non substat potestati paternæ, aut Dominicæ, quæ privata est, sed potestati publicæ jurisdictionali, quam Prælatus exercet in suos subditos, ut clarè colligitur *ex c. 15. de sent. excom.* adeoque ut infligat carcerem, necesse est, delictum sit grave plenè juridicè probatum, secùs incarcerationio erit injusta, & cons. tam Prælatus præcipiens, quàm alij exequentes, ut Reum capientes, & ducentes ad carcerem, incurrunt excommunicationem Canonis, utpote violentas manus injicientes in Clericum, seu Religiosum justè non condemnatum, eumque violentè detinentes. Sic Constitutio nostra SS. Canonibus omnino conformis assignat *p. 1. c. II.* pœnas, & mortificationes, quas Superior ex potestate privata, seu paterna injungere potest pro culpis quotidianis, non tamen ibi ponit *Carcerem.* quia scil. iste infligi nequit, nisi per sententiam condemnatoriam, quo sensu intelligenda sunt quæcunque Statuta nostra, quæ certis delictis pœnam carceris decernunt. Porro quia Superior localis apud nos (quod etiam apud plerosque Regg. observatur) non potest processus criminales facere contra nostros inconsulto Provinciali juxta *Congr. General. 1637. n. 14.* sequitur quòd sine facultate Provincialis nec incarcerare possit subditum pœnæ vindicativæ causâ, cùm talis incarcerationio sequi debeat ad processum judicarium. *Excipe 1. si processus inchoa-*

inchoatus est per viam denunciationis, vel inquisitionis specialis, & saltē semiplena probatio est contra Reum: tunc enim Superior illum incarcerare potest custodiæ causâ, sed in eo tantum casu, quo periculum est fugæ, vel quo iusta causa suaderet talem incarcerationem. *Excipe* 2. si Reus inventus est in flagranti crimine, & suspicio est, nē fugiat, tunc enim necessitas suadet, ut Superior interim in moderata custodia eum attineat, donec Provincialis consulatur. At si nullum periculum sit fugæ, vel alterius gravis incommodi, non licet Reum incarcerare, cū custodia tali casu non sit necessaria.

4. Justē carceratus tenetur in conscientia manere, & non fugere, cū iusto præcepto Superioris obedire debeat. Similiter Custos carceris, dimittendo carceratum, vel ex cōsideratione deferendo ei alia fercula, & pocula ijs diebus, quibus jejunare tenetur v. g. in pane, & aqua, peccat graviter, quia violat præceptum Superioris in re gravi. Cæterum quia afflictio afflictio non est addenda, incarcerati humaniter, & filialiter tractandi sunt, & à fratribus, quos Superior determinaverit, visitandi, nisi ob certas causas visitatio prohibeatur, ut durante processu, nē fiat subornatio testium.

5. Sacerdos carceratus, si in pœnam delicti non est suspensus ab exercitio ordinum, ostensis seræ pœnitentiæ indicijs, regulariter à Superiore admitti potest ad celebrandum Sacrum saltē in privato Oratorio. Tum quia hoc nullo Jure prohibetur; tum quia carceratis, cū censurati non sint, Sacramenta, & spiritualia subsidia non sunt deneganda. Sic videmus in Carceribus Episcopalibus privata dari Oratoria, in quibus Clerici seculares Divina faciunt, vel audiunt. A fortiori diebus Dominicis, & festivis Prælati potest, imò regulariter debet carceratos mittere ad Missam audiendam, cū salvâ pœnâ carceris præceptum de audiendo Sacro impleri possit; Nec puto contrarium statui in aliqua Religione, quia attentio cursu ordinario non apparet, unde cohonestaretur simile statutum. Paritas à Laicis incarceratis non est ad rem, quia his, nē beneficio azyli evadant carceres, non admittitur ingressus in Ecclesiam, quæ ratio cessat in Religiosis. *Excipe*, nisi dimissio est carere causaret gravia mala, ut scandala, homicidia &c. Et hæc omnia iudicio Apostolico, & Sapientiorum emendationi subiecta sunt.

A. M. D. G. & M. P. I.

THESES

EX LIBRIS V. DECRETALIU.

EX Libro primo: 1. Leges irritantes obligant in conscientia ante sententiam Judicis. 2. Rescripta iustitiæ ob, vel subreptitia dolo impetrata sunt ipso Jure invalida. 3. Consuetudo abrogare potest legem humanam. 4. Si Compromissarius, v. g. tribus ex septem in se consentientibus accedat, subsistit ejus electio. 5. Prima Tonsura non est ordo. 6.

Acta Delegati ignorantis mortem Delegantis, sunt ipso Jure nulla. 7. Jurisdictio Ordinarij, quam pro certis casibus habet in Regulares exemptos, est delegata. 8. Actus metu gesti valent. 9. Ecclesia ex contractu læsæ infra dimidium, restitui potest in integrum. 10. à laudo homologato non datur appellatio, nec reductio ad arbitrium boni Viri.

Ex libro secundo. 11. Iudex inferior non potest iudicare in propria causa. 12. Clericus reconveniri nequit coram Iudice Laico. 13. Quæstio prejudicialis tractanda est ante causam principalem. 14. à petitorio datur regressus ad possessorium. 15. Confessio qualificata, si præsumptio fiet contra confidentem, tenet quoad substantiam, rejecta qualitate. 16. Publicatis attestationibus nec in prima, nec in secunda instantia recipi possunt testes super iisdem articulis, vel directè contrarijs. 17. Juramentum judiciale delatum, & acceptatum nequit revocari à deferente. 18. Ignorantia Juris clari impedit præscriptionem in utroque foro. 19. Iudex inferior sententiam definitivam à se latam rescindere non potest, licet sciat esse iniquam. 20. Attentata pendente appellatione sunt revocabilia.

Ex libro tertio. 21. Curati in servitio proprii Episcopi detenti, per se non excusantur à residentia. 22. Episcopus non potest uni conferre tria Beneficia simplicia. 23. Parochus factus inhabilis non est removendus à Beneficia. 24. Clericus habens jus instituendi, licet à Patrono præsentetur, non potest instituere se ipsum. 25. Rector Ecclesiæ redditus Beneficiales ad mensam suam pertinentes locare potest ultra triennium absque solemnitate Canonica. 26. Beneficiati vi consuetudinis non possunt ex bonis Ecclesiasticis testari ad causas profanas. 27. Probabile est per Episcopum commutari posse ultimas voluntates. 28. Laicus non præscribit jus decimandi. 29. Renunciatio bonorum an e ingressu Novitatus Jure valet sine solemnitate Tridentini. 30. Extractor carceris secularis gaudet azylo.

Ex libro quarto. 31. Pœna injustè resilienti rectè apponitur in Sponsalibus. 32. Metus indirectè incussus vitiat Matrimonium. 33. Parochus conscius impedi-
menti occulti non potest assistere Matri-

monio, sed tenetur illud denunciare. 34. Regularis ex ignorantia, modo non sit supina, assistens Matrimonio sine licentia proprii Parochi, non incurrit suspensionem à Tridentino latam, nec excommunicationem *Clem. 1. de Privil.* 35. Matrimonium sub conditione: si Papa dispensaverit, valet, dum modo adsit causa legitima dispensandi, & impedimentum regulariter sit dispensabile. 36. Professio solennis Jura Divino dirimit Matrimonium. 37. Matrimonium inter Fratrem, & Sororem mero Jure naturali non est irritum. 38. Ut proles per subsequens Matrimonium legitimetur, sufficit Parentes fuisse habiles ad contrahendum saltè tempore natiuitatis. 39. Si adulterium est certum, & simul notorium, innocens propria autoritate divertere potest à nocente. 40. Dos post sententiam divortij amissa recuperatur, si rursus adultera reconcilietur Marito.

Ex libro quinto. 41. Reus absolutus non potest de eodem crimine ab alio accusari. 42. Conferre spirituale ad satisfaciendum obligationi antidotali non est Simoniacum. 43. Prælatus Regularis citra Simoniam potest à professuro aliquid exigere, titulo donationis propter nuptias, legitimæ, & si Monasterium est inops, titulo sustentationis. 44. Injustum aggressorem famæ non non licet occidere. 45. Census personalis de se est licitus; si verò ematur pretio minore, quàm sit lege, aut consuetudine taxatum, est formaliter usurarius. 46. Regulares privilegio exemptionis renunciare nequeunt sine consensu Sedis Apostolicæ. 47. In dubio facti nemo censendus est irregularis, nisi in materia homicidij. 48. Fæmina privilegio Apostolico habitari potest ad Censuram ferendam. 49. Suspendus ab officio non hoc ipso est suspendus à Beneficio. 50. Privilegium *c. Alma Mater. de sent. excom. in 6.* non prodest Clericus tempore Cessationis à Divinis.

INDEX

In Epitomen Judicij Summarij.

- §. I. De natura, & usu Judicij Summarij num. 1. margin. & seqq.
- §. II. De divisione delictorum, n. 6.
- §. III. De modis procedendi contra Criminosos, n. 12.
- Modus proced. per Denunciationem n. 13. & seqq. ubi de correctione fraterna, denunciatione paterna, & judiciali.
- Modus proced. per inquisitionem generalem, & specialem n. 21. & seqq.
- §. IV. De Ordine practico Judicij Criminalis n. 24. cujus est

- Actus I. querelæ delatæ, n. 25.
- Actus II. querelæ Actis insertæ, n. 26.
- Actus III. investigandi delicti, n. 27.
- Actus IV. Citationis Rei ad litem contestandam, n. 28.
- Actus V. Depositionis testium, n. 29.
- Actus VI. Discussionis attestatorum, n. 30.
- Actus VII. Citationis Rei ad sui defensionem, & confessionem, n. 31.
- Actus VIII. Defensionis Rei, p. 32.
- Actus IX. torturæ, n. 33.
- Actus X. Sententiæ, n. 34.
- Actus XI. Appellationis, n. 35.
- §. V. De pœna ejectionis, n. 36.
- §. VI. De pœnis Apostatarum, & fugitivorum, n. 37.
- §. VII. De pœna incarcerationis, n. 38.

